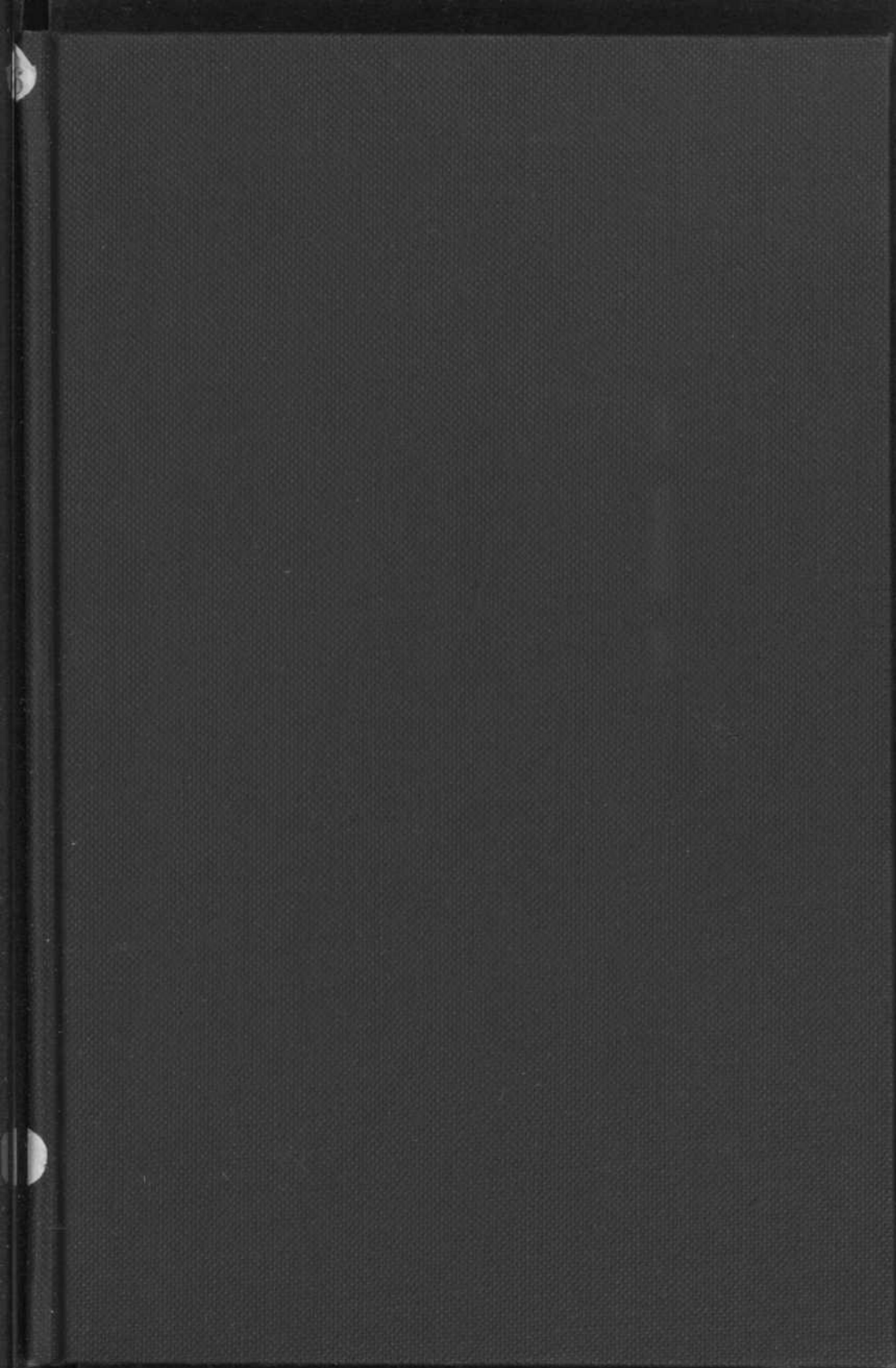

1216
B43

RIJKSUNIVERSITEIT LEIDEN

0840 7558

Vereeniging
„GINNEKEN VOORUIT”.

Geïllustreerde Gids

VOOR

Ginneken en Omstreken.

Naaml. Venn. Bred. Boekh. en Uitg.-Mij
voorheen BROESE & COMP. Breda.

M. CAHEN & Co,
BREDA,

hoek Brugstraat en Karrestraat.

STEEDS IN VOORRAAD:

De grootste en nieuwste sorteering

Heeren-

Jongeheeren-

en Kinder-

KLEEDINGSTUKKEN.

Kleederen naar Maat.

1216

B 43

1229

Geïllustreerde Gids

VOOR

GINNEKEN,

uitgegeven van wege de Vereeniging

GINNEKEN VOORUIT.

Naaml. Venn. Bredasche Boekhandel en Uitgevers-Maatschappij
voorh. BROESE & COMP., Breda.

Vereeniging „GINNEKEN VOORUIT”.

BESTUUR:

L. F. G. BODE, *voorzitter*.

G. C. VAN DIJK, *onder-voorzitter*.

MR. H. J. J. VAN DEN BIESEN, *penningmeester*.

L. VAN DER PAS.

W. H. VAN DER VEGT, { *commissarissen*.

J. VERLEGH, }

H. J. SPITZEN Jr., *secretaris*.

Alle inlichtingen omtrent verblijf, beschikbare woningen enz. worden gratis verstrekt door het bestuurslid den heer W. H. VAN DER VEGT, Schoolstraat, *Ginneken*.

PLANTING IN 1910

Markt te Ginneken.

Van den lezer!

De vereeniging „GINNEKEN VOORUIT”, die zich onder meer, ook ten doel stelt „het vreemdelingenverkeer te bevorderen en meer bekendheid te geven aan alles wat **Ginneken en omstreken** voor bezoekers aantrekkelijk maakt”, heeft de eer deze korte beschrijving, met opnamen naar de natuur geïllustreerd, aan te bieden aan hen, die in onze boschrijke dreven een gedeelte hunner vacantie willen doorbrengen en aan hen, die een rustige, gezonde en aangename woonplaats zoeken.

Moge het boekje velen bewegen met **Ginneken** kennis te maken. Dat het den hier vertoevendenden vreemdeling van nut moge zijn hoopt

DE SAMENSTELLER.

GINNEKEN, *Februari 1904.*

BROESE'S BOEKHANDEL,

Groote Markt 33,

BREDA.

Interc. Telefoonnummer 37.

STEEDS VOORHANDEN:

ALLE

Leerboeken, Atlassen

EN

Woordenboeken

IN GEBRUIK OP

Gymnasium,

Hoogere Burgerschool,

Departementale School

voor jongens en meisjes

en andere inrichtingen van onderwijs.

Wat Ginneken als woonplaats vóór heeft.

't Volkskarakter is 't gemoedelijke, jolige, te goedertrouwige Noord-Brabantsche.

De lucht is er heerlijk.

Door ozon gezuiverd drinkwater, absoluut steriel (kiemvrij), **'t ideaal der hygiënisten**, eenigste installatie in Nederland, is op komenden wege.

Electrisch licht als boven.

Conversatie zeer aangenaam.

Tal van gepensioneerden kiezen **Ginneken** als woonplaats; ieder oude van dagen vindt hier terug de vrienden zijner jeugd.

Er is eene societeit, zeer aangenaam gelegen.

Vermakelijkheden: muziek- en zanguitvoeringen in 't dorp zelve, voorts **Breda**, het „stadje van plezier”, waar altoos „wat te doen is”.

Hoofdelijke omslag: $\frac{3}{4}\%$.

Opcenten op personeel: onbekend.

Groenten: de eerste, piekfijn, goedkoop.

't Leven: niet duur.

Woninghuur: idem.

Heeft men kinderen, die moeten leeren voor examina: **Breda** is nabij, de tram geeft tegen zeer

gereduceerden prijs abonnementen aan schoolgaande kinderen.

Elk kwartier is er een tram.

Breda heeft Milit. Academie, Gymnasium, H. B. School, bijzondere scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs voor Katholiek en Protestant, kortom al wat men op onderwijs gebied kan verlangen.

Wie in gezonde luchtstreek, kalm en goedkoop en gezellig, genietend en dorps- en stadsleven, wil wonen, kieze uit als woonplaats het heerlijke **Ginneken**.

Iets over geschiedenis en aardrijkskunde.

Ten zuiden, en, door een smalle strook van Teteringen, gescheiden van Breda, ligt de gemeente **Ginneken en Bavel**, met eene oppervlakte van 5736 H.A. en ruim 6000 inwoners. Ze bestaat uit de drie kerkdorpen: Ginneken, Bavel en Ulvenhout, met de gehuchten: Overakker, Heusdenhout, IJpe-laarseind, Tervoort, Lijndonk, Bol- en Eikberg, Geersbroek, Rakens, Kauwelaar, Notsel, Strijbeek, Grazen en Galder. Begrensd wordt ze ten N. door Teteringen en Oosterhout, ten O. door Gilze en Chaam, ten Z. door België, en ten W. door Rijsbergen en Prinsenhage.

De rivier de Mark stroomt door de gemeente en tal van beekjes, waarvan de heldervlietende Leij de voornaamste is, vloeien in de Mark.

Twee groote domeinbosschen vindt men er, 't Mastbosch, bijna geheel uit naaldhout, 't Ulvenhoutsche bosch, meest loofhout.

Aan hare heerlijke, frissche, gezonde ligging, hare fraaie bosschen, de onmiddellijke nabijheid van 't vroolijke Breda, dankt Ginneken het bezoek van duizenden vreemdelingen jaarlijks, terwijl velen er voor goed hunne woonplaats komen vestigen.

't Wapen der gemeente is een horizontaal gedeeld schild, waarvan het bovenste weer in tweeën is gedeeld, zijnde 't eerste van goud, beladen met een rooster van sabel (zwart) (Ginneken of eigenlijk Ulvenhout), 't tweede van zilver, beladen met een koe van keel (Bavel) en 't onderdeel van keel met drie Sint Andrieskruisen van zilver (staande twee en een) (Strijen).

Ginneken (hier en in den vervolge wordt hieronder het dorp G. verstaan) was oorspronkelijk eene heerlijkheid onder den naam Ulvenhout.

In 1300 was PHILIPS VAN LIEDEKERKE heer van Ulvenhout en Alphen. Toch is in een brief van ADOLF, bisschop van Luik in 1316 reeds sprake van Ginneken.

Ook Bavel was vroeger eene eigen heerlijkheid.

Machtige geslachten woonden eertijds hier: de heeren van Ijpelaar, van Daasdonk, van Grimhuysen, van Boevinjen, enz. Van hunne kasteelen is alleen Bouvigne nog in wezen. 't Huis van Daasdonk, ook Ladderkasteeltje, is thans een boerenhoeve, 't slot van Grimhuysen is nu de pastorie van Ulvenhout. 't Kasteel Ijpelaar stond op de plaats van het tegenwoordige seminarie.

In den Spaanschen tijd onder SPINOLA, werd Ginneken door die van Breda grootendeels in asch gelegd. De kerk, die toen als magazijn van vivres en munitie dienst deed, werd door middel van vuurwerk in brand gestoken.

Net Drip

Illustration by [illegible]

Monument te Ginneken.

Het Dorp.

Wanneer men van uit Breda komt, langs den **Ginnekenschen Steenweg**, passeert men even voorbij het bekende Hôtel en Café „Flora”, met zijn gezelligen tuin, waar vooral des Zondags veel publiek te vinden is, de Leij en bevindt zich in Ginneken, op 't **Oranjeplein**. Terstond aan de linkerzijde ziet men de gebouwen der Ginnekensche Tramweg-Maatschappij. Elk kwartier is op de lijn dezer maatschappij gelegenheid te rijden van en naar Breda. Voor de kleine som van tien centen worden passagiers vervoerd van 't uiteinde van Ginneken tot aan het spoorwegstation Breda.

Van het **Oranjeplein** de tramlijn volgende komt men door de met mooie lindeboomen beplante hoofdstraat: de **Wilhelminastraat**, met tal van fraaie en nieuwe heerenhuizen; dikwijls met kleine voortuintjes. Wanneer op warme zomeravonden het binnen minder aangenaam is wegens de temperatuur, is het een alleraardigst gezicht de families in het voortuintje te zien zitten aan de theetafel, schaars verlicht door een schemerlampje.

Aan de linkerhand vindt men het gebouw der sociëteit „Amicitia”, eenige passen vóór men links de **Schoolstraat** ziet.

Steeds de lijn houdende komt men nu in de **Kerkstraat**, aldus geheeten omdat zich er de nieuwe fraaie Katholieke kerk bevindt, een meesterstuk van de bekende architecten CUIPERS en STUIJT.

't Is een driebeukig gebouw met vierkanten koepeltoren. Het beeldhouwwerk boven de hoofddeur, Christus voorstellende met de 4 Evangelisten valt zeer te roemen. Inwendig valt terstond het oog op het prachtige hoofdaltaar, goud en wit; op de gepolijchromeerde zoldering. De dwarsbalken dragen in gulden letters de beden van het „Onze Vader”.

Zeer schoon is geschilderd de zoldering van den koepel en verheven is zijne symboliek. Kenners roemen het metselwerk in den koepel en den vorm der zuilen, die zonder kapiteelen langzaam overgaan in de gewelven.

Een honderdtal meters voorbij de kerk (naast welke de R. K. bijzondere school voor meisjes) komt men aan de driehoekige **Markt**, waarop een echte dorpspomp onder een groepje hooge boomen. In den zomer staat hier de muziekkiosk van de vereeniging „GINNEKEN VOORUIT”.

Steeds volgende de tramrails komt men in de **Raadhuisstraat**, ziet rechts het raadhuis, en bevindt zich kort daarna bij de draaischijf van den tram, bijna aan 't eind van 't dorp. Rechthout heeft men de heerlijk begroeide **Ulvenhoutsche straat**, waardoor de tram rijdt naar Ulvenhout, en links de eveneens met boomen beplante **Bavelsche straat**, zooals uit den naam valt op te merken, voerende naar Bavel.

In de **Schoolstraat**, het type van eene kalme, met linden beplante dorpstraat, vindt men de gemeenteschool en het postkantoor. Verderop ligt het rustige „Rustoord”, een te goede naam bekend

Large Temple of the Sun, at Heliopolis, Egypt.

Kasteel Bouvigne.

staand hôtel op den hoek van de Karnemelkstraat, die, komende van het Oranjeplein, langs het groote buiten „Cranendonk”, hier de Schoolstraat snijdt.

Voorbij „Rustoord” aan de met kastanjes omzoomde **Valkeniersstraat** staat het lief gebouwde „Eikenhof”, waar voorbij zich de weg splitst. Rechts voert een steen- later zandweg langs „Vrederust” met zijn heerlijk geboomte; links den steenweg volgende, die thans met jonge bruine beuken aan weerszijden, een werkelijk eenig mooi gezicht aanbiedt, vindt men 't landelijk gelegen hôtel „Groenewoud”, met een speeltuin, een ideaal voor de kinderen, achter, en een fraai aangelegde theetuin voor het huis.

Op de **Markt** rechts afslaande behoeft men maar het smalle spoor van den „ponytram” te volgen, om te genieten. Op den hoek der Markt ziet men het Kerkgebouw der Hervormde Gemeente, een oude met klimop bewassen kruiskerk. Op 't voorplein het monument ter herinnering aan den strijd om de citadel van Antwerpen.

In blauwen hardsteen gehouwen in den vorm van een vijfhoek (gelijk de citadel), draagt het in gulden letters inschriften, o. m. vermeldende de namen der gesneuvelden.

In de kerk wordt bewaard het oude vaandel der citadelverdedigers.

Op het kerkhof achter de kerk, is het graf van den verdediger generaal baron CHASSÉ. Op rijkskosten zal dit graf worden overgeplaatst naar het voorplein, naast het monument.

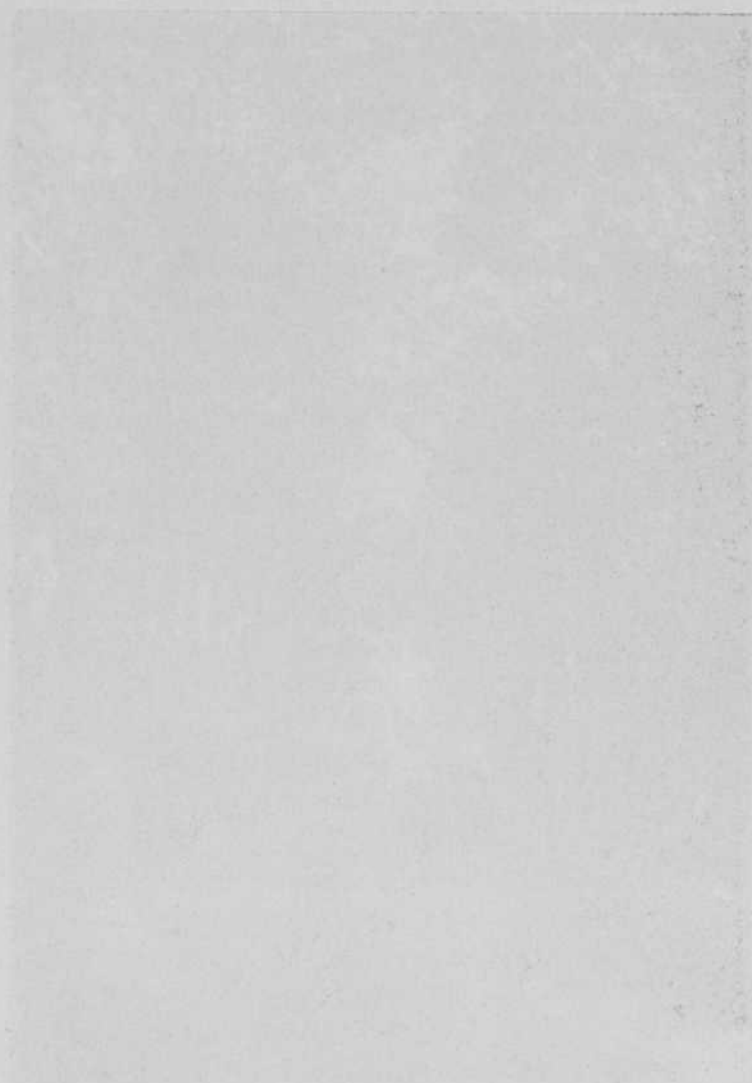
Langs de ponytram de **Brugstraat** ingaande heeft

men aan de oevers der Mark de heerlijk gelegen villa's „Mariëndal” en „Villa Maria” en passeert de overal in den lande bekende **Duivelsbrug**. Wellicht niet algemeen bekend is de legende.

't Was in 1307. RASO VAN GAVEREN, heer van Liedekerke was sedert den dood van ARNOUT VAN LOVEN, heer van Breda. Behalve 4 zonen, had hij eene dochter, CATHARINA. Lieftalig en schoon in haar blozende jeugd was de bloem van Liedekerke. Geen wonder dan ook, dat meer dan een ridder zijn hart sneller voelde kloppen, als hij de jonkvrouw ontmoette, 't zij ze mede aanzat ter feestmaal in de hooge ridderzaal op den Bruneshheim, 't zij, dat zij wandelreed in de bosschen, bij het slot aan de Mark, in Ginneken. Geen evenwel maakte indruk op haar, zooals de eenige zoon van het verarmde geslacht ULVENHOUT, de jonge WALTER. Niet dat hij telde onder de gasten, die gaarne werden gezien op den Bruneshheim te Breda, want sinds geslachten reeds was er veete tusschen de huizen GAVEREN en ULVENHOUT. Wat bekommert zich de liefde om twisten, om veeten. Voor den Ulvenhoutschen jonker verdween, bij 'taanschouwen van CATHARINA, de haat gezworen aan 't geslacht GAVEREN, en zij zag liever den armen WALTER, dan de machtigste ridders, die dongen om hare gunst. Dikwijls zagen beiden elkaar, wanneer in den zomer het slot te Ginneken bewoond was. Lang zou evenwel dat geluk der jongelieden niet duren. Een dienaar verklaapte het geheim dier ontmoetingen aan zijnen heer RASO VAN GAVEREN. Vreeselijk was de woede van

Laan ingang Mastbosch.

den vader, en hard voer hij uit tegen zijn eenige dochter, wier enkele schuld was, dat ze liefhad den vijand van haar geslacht. Noch tranen, noch smee-kingen vermochten iets op 't kiezelhart van den vader, die om, eens voor immer, er een eind aan te maken, haar liet voeren naar het Ursulinenklooster in de buurt, welks beschermheer hij was. De abdis, haren machtigen beschermer niet al te veel durvende weerstreven, aanvaardde 't haar immers welbekende weenende meisje als lieve logée, en liet haar de logeerkamers aan den voorkant betrekken, van waar ze zoo menigwerf, des zomers als vrijwillige gast, een blik had geworpen op de kronkelende Mark en de aan hare oevers gelegen kapel in het bosch.

't Spreekt van zelve, dat het bericht van 't gebeurde weldra den jonker van ULVENHOUT ter oore kwam. Kwade boodschap toch heeft vogelwieken, zegt 't spreekwoord. WALTER was slim genoeg om in te zien, dat alleen list hier baten kon. Lange geheime gesprekken hield hij met RUURT den jager, zijn vertrouweling, wiens broer tuinman van het klooster was. Toen drie dagen later 's avonds alles in rust lag, stonden in 't bosch bij de kloosterpoort eenige ruiters. Een had twee losse paarden aan den teugel; hunne schabrakken waren zwart en geel, de kleuren van ULVENHOUT. Korten tijd slechts behoefden ze te wachten, want weldra verscheen de jonker, aan de hand voerende de bevende CATHARINA, die spoedig te paard werd getild, en terstond klonk een gedempt „voorwaarts". In gestrekten draf vlogen de paarden over het boschpad. Reeds zag men in de verte het

torensplitsje der kerk toen een man der achterhoede het bericht bracht dat men achtervolgd werd. WALTER gaf bevel aan zijne dienaren hun aftocht te dekken tot elken prijs; slechts als de klok werd geluid, moesten RUURT en nog een komen, om als getuige bij 't huwelijk op te treden. In vliegende vaart naderden zij de kerk; na herhaald en driftig kloppen werd de deur geopend en de oude priester stond voor hen en vroeg naar hun begeeren. De jonker gaf zijn verlangen te kennen om terstond het huwelijk te sluiten, maar de priester weigerde. Hij kende beiden. Hij wilde niet tegen den zin van haren vader het huwelijk sluiten, vooral niet nu ze uit 't klooster was geschaakt. CATHARINA verzekerde, dat ze vrijwillig was meegegaan, dat ze nooit iemand anders zou nemen, nooit haar kloostergeloften zou doen; WALTER werd boos en dreigde, niets hielp. De jonker sprong naar den toren en riep: „ik zal mijn dienaars het teeken geven, en als ze hier zijn, zult ge ons trouwen of 't kost U 't leven.” „Halt, ontzinde”, schreeuwde met angstige stem de oude man, „laat de klok in rust! Nog is ze niet gewijd, nog dient ze niet God den Heere, nog heeft de satan macht over haar, in hemels naam, houd op!” Maar grijnslachend riep de jonker: „oude wijvenpraat”, en trok aan het klokkentouw. Hel en schrill klonk de toon in de nachtelijke stilte, terstond gevolgd door een helsch schaterlachen. Op 't zelfde oogenblik kraakte alles in den bouw, en met donderend geluid, waarboven het schaterlachen van den duivel uitklonk, stortte de toren in, den jonker

onder het puin begravende. Nog eens klonk boven in de lucht de schrille kloktoon en een juichkreet en een vreeselijke plons: de duivel had zich met de klok in de rivier gestort. En toen RUURT de jager met zijn makker ter kerke kwamen, vonden ze onder het puin hunnen jonker dood. Op de plaats waar de booze zich met de klok in den stroom stortte, ligt nu de Duivelsbrug. In stormachtige nachten, als de dennen in 't naburige bosch krakend hun hoofd buigen voor koning Wind, die gierend en huilend den rondgang doet door zijn uitgestrekt gebied, dan klinkt te middernacht uit de diepte nog immer de schrille kloktoon en fijngevoelige menschen hooren nog den gillenden angstkreet der Roze van Liedekerke.

Zóó is de legende der Duivelsbrug.

Aan de overzij der brug ligt het pas nieuw gebouwde groote hôtél „Duivelsbrug”, in de wandeling eenvoudig „de Brug” genoemd. Het gezicht, dat men heeft onder de waranda's van 't hôtél is werkelijk eenig. Links de kronkelende Mark met de villa's, voor ons met diepe grachten omgeven, blinkend in den zonneschijn met zijn witte muren, het kasteel „Bouvigne”. De bouw, zooals hij nu is, dateert van 1611, toen JAN BAPTIST KEERMANS, raad van PHILIPS WILLEM, Prins van Oranje, het verbouwde. Een paar jaar later kocht de Prins het. Tot aan 't begin der vorige eeuw bleef het eigendom der Prinsen van Oranje. Later is het aan andere eigenaren overgegaan.

Even voorbij de Duivelsbrug is aan de linkerhand

de steenweg, die langs „Bouvigne” leidt over **Galder**, naar de **Meerselsche dreef**, waar zich een zeer bekend klooster bevindt met grooten tuin, waarin zeer bezienswaardige kruisweg en een grot. Het ponytrammetje maar steeds volgende, passeert men hôtél „Dennenoord”, onlangs verbouwd en vergroot, en de Kneipp'sche badinrichting „Wörishofen”, staande onder leiding van Dr. Soer.

Aan de rechterhand heeft men nu den **Boulevard Mastbosch**, sedert een paar jaren aangelegd, waar men druk aan 't bouwen begint. De Boulevard is eene korte verbinding met Breda, gemeentelijk grootendeels behoorende onder Teteringen. Thans brengt, links afslaande, het ponytrammetje ons langs eenige mooie nieuw gebouwde villa's en pension „Tandem”, een keurig ingericht huis, naar den ingang van het **Mastbosch**. Sedert eenige jaren is hier gebouwd het mooi gelegen hôtél „Mastbosch”. Voor dit hôtél eindigt ook de paardentram, die van hier over den Boulevard naar het station Breda loopt.

Wandelingen.

Naar Breda. (25 minuten.)

Langs de lijn van den Ginneken tram, of langs 't ponytrammetje en dan over den Boulevard, in beide gevallen komt men door de Nieuwe Ginnekenstraat op het Van Coothplein. Hier is het bekende societeitsgebouw „Concordia”. Bijna alle concerten, tooneelvoorstellingen, enz. in Breda (en die zijn er zeer

Het Eeuwig Laantje in het Mastbosch.

dikwerf) vinden plaats in dit gebouw, naast de Ambachtsschool, gebouwd uit een legaat van Dr. VAN COOTH.

De tramlijn voert ons door de Ginnekenstraat naar de Markt.

Hier verheft zich de prachtige oude Kerk van Breda, waarvan het te betreuren is, dat ze zoo slecht is onderhouden, en geheel en al ombouwd, door de zoogenaamde „Kerkenhuisjes”.

In de Kerk heeft men onlangs een muurschildering ontdekt, die veel kunstwaarde moet hebben. Bekend is het prachtige monument van graaf ENGELBERT VAN NASSAU en zijne gemalin LIMBURG VAN BADEN. Ook vele andere grafmonumenten vindt men in de Kerk, vele helaas verminkt en geschonden door beeldstormerij en ook in den Franschen tijd, naar men zegt. De kerk is dan ook een bezoek overwaard.

Even voorbij de Markt is het Kasteelplein, toegang gevende tot de Kon. Mil. Academie, 't vroegere Kasteel.

In de St. Catharinastraat staat het gebouw, waarin naar verluidt de Vrede van Breda zou zijn gesloten.

De drukste winkelstraat is de Brugstraat, mondende op de Markt; vooral in lateren tijd beginnen ook de Eindstraat en Ginnekenstraat bepaalde winkelstraten te worden. In de Veemarktstraat bij de Markt staat de „Groote Societeit”.

Aan 't einde der Boschstraat dicht bij elkaar vindt men: Paleis van Justitie, Cellulaire Gevangenis, Gymnasium en Hoogere Burgerschool.

Zeer fraai is het stadspark het Valkenberg. Als

men van 't station komt, is, voor de wandelaars althans de weg naar de stad door 't Valkenberg. De stad besteedt hieraan veel zorg, zoodat 't dan ook immer vol bloemen enz. is, en een aantrekkingspunt voor den vreemdeling.

Het tweede, veel grootere stadspark, het Wilhelminapark, ligt aan den Ginnekenweg. Dit is nog betrekkelijk jong en wordt weinig bezocht, ofschoon bijv. de waterpartijen er heel mooie gezichten opleveren.

Voor verdere bijzonderheden van Breda verwijs ik naar den Gids van Breda.

Het Mastbosch. (Grootte $\pm$ 600 H.A.)

Tal van groote lanen of dreven, en vele smallere voetpaden, die naar alle richtingen door dit bijna geheel uit naaldhout bestaande bosch, in 't begin der 16de eeuw door HENDRIK Graaf van Nassau, Heer van Breda geplant, loopen, geven gelegenheid tot op velerlei wijzen te variëeren wandelingen. Met volle teugen ademt men hier de voor zoovele zwakken en herstellenden heerlijke dennengeur.

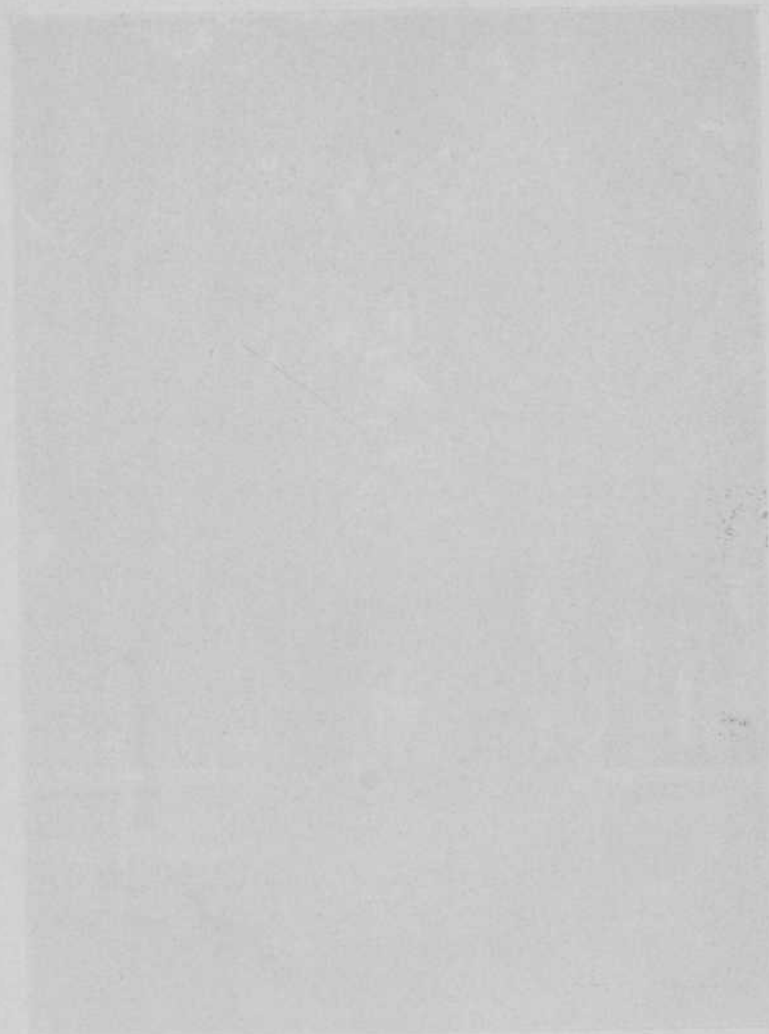
De Boulevardtram van uit Breda en de ponytram van af de Markt te Ginneken, beide brengen ons bij eene der vele boschingangen, het **Ginnekenhek**. Eene bank geeft hier tevens gelegenheid bij vertrek den tram weer op te wachten, indien men althans de verleiding weerstaat om te rusten op 't kiezelplein van 't hôtel „Mastbosch”.

In vijf minuten voert de lommerrijke **Huisdreef** ons naar den Boschwachter, eene eenig mooie gele-

Laan Ulvenhontsche Bosch.

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 100, PART 1, 1970

Published by the Royal Anthropological Institute
of Great Britain and Ireland

genheid om een of andere verversching te gebruiken (zonder vergunning altoos), 't zij onder de waranda's, voor 't huis onder de hooge denneboomen, er naast onder de lommerrijke kastanjes en linden, er achter op een groot plein met boomen beplant, waar kinderen volop gelegenheid hebben van wip en schommel te genieten.

Een breede dreef, de **Stoutdreef**, voert verder van den boschwachter het bosch in, langs het schietterrein. Bij de kogelvangers buigt de dreef rechts en heet dan **Frederiksdreef**.

Achter 't huis van den boschwachter leidt een aardig voetpad ons naar een anderen boschuitgang, het **Princenhaagsche Hek**, meestal het **Boschhek** genaamd.

In de onmiddellijke nabijheid heeft men hier het hôtel „Boschhek”, dat ook te bereiken is langs een fraaie keiweg om het bosch, rechts afslaande bij het Ginnekenhek.

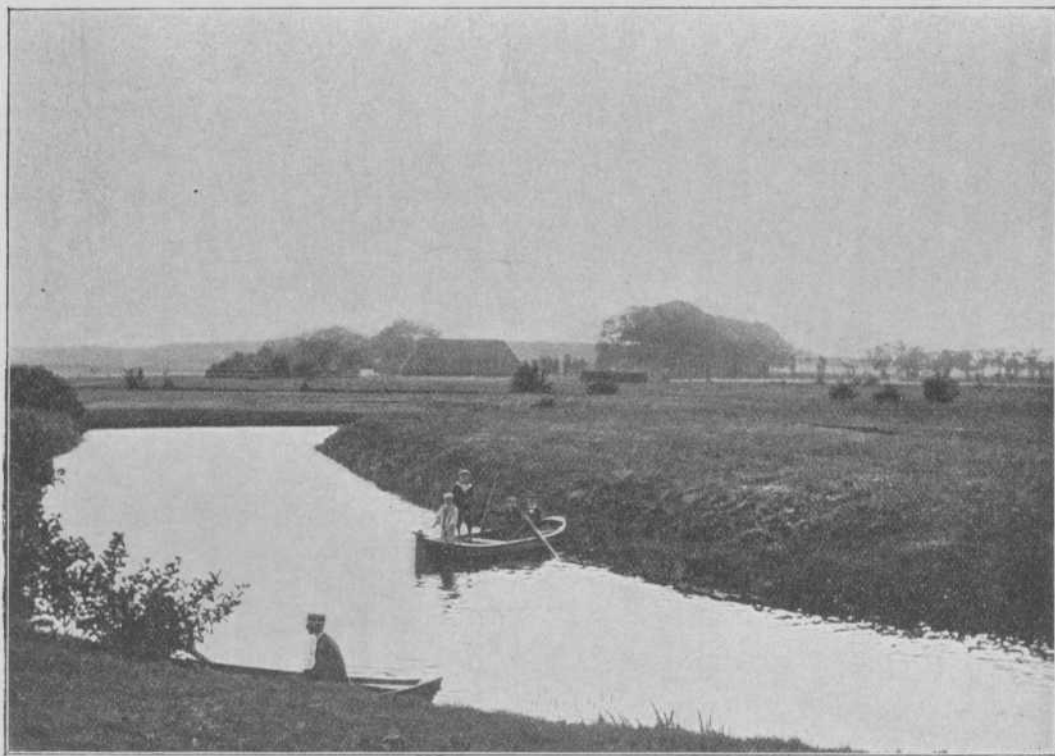
Van dit Boschhek voert de **Torendreef** in de **Lange Dreef** naar het **Galderhek**. (Afstand der beide hekken $\pm \frac{1}{2}$ uur gaans.) Een heel mooie wandeling is ook buiten 't bosch om van af 't Boschhek naar 't **Papenmutshek** (vooral dit gedeelte is erg zandig en valt daarom minder in den smaak bij dames, maar men kan een klein voetpad volgen in het bosch op een paar meter afstand van den boschrand) en dan rond en verder langs het **Overa'sche Hek** (het einde der prachtige **Helledreef**, die met eene kleine kromming loopende, bij het schietterrein uitloopt in de Stoutdreef); verder om het bosch den

zandweg volgende, hier en daar een boerenhoeve passeerende, komt men langs het einde van het **Eeuwige Laantje**, links ombuigende aan het Galderhek. Wel ietwat bezwaarlijk wegens de zandige weg is deze wandeling, maar voor liefhebbers van „echt buiten” is ze zeldzaam mooi. Is 't in den bramen-tijd, ge hebt ze maar voor 't plukken; houden de kinderen van vlinders, ze vliegen hier bij duizenden en in prachtige soorten; lokken u varens, pluk ze bij handenvol.

Als men tegenover 't kasteel Bouvigne de **Bouvignedreef** inslaat, snijdt men na een paar minuten de **Duellaan** die naar 't schietterrein voert, en ziet links voor zich het beroemde Eeuwige laantje. Een hier geplaatste bank geeft gelegenheid à corps reposé te genieten, van dit **eerste** der 4 eeuwige laantjes. Als men naamlijk hier inslaat, bereikt men na een goeie 5 minuten de **Stoutdreef**, hier slaat men een paar honderd meters ver links in, en ziet dan voor zich rechts, de Helledreef en het tweede Eeuwige Laantje samen. Neemt men dit laatste, dan snijdt men de Lange Dreef, komt in het derde, steekt de Lindendreef (? linden zijn niet te zien) over en bereikt steeds dezelfde richting houdende langs het 4de Eeuwige Laantje het einde van 't bosch, op den weg, die van het Overa'schehek leidt naar 't Galderhek.

Men kan zelfs, een eindje verder afbuigend, in deze richting Rijsbergen bereiken, wat trouwens op zonnige dagen geene aanbeveling verdient.

Tegenover „Dennenoord” en den Boulevard over

Gezicht op de rivier de Mark van den Ulvenhoutschen weg af.

een vondertje gaande, heeft men een zeer mooi voetpaadje, dat later door hoog dennenbosch ons leidt in 't heerlijke beukenbosch, vanwaar het **Nepveupad** ons brengt bij den boschwachter.

Neemt men den breeden weg tegenover „Dennenoord”, dan volgen we het in 't Kroningsjaar aangelegde **Kroningspad**, gaan voorbij den **Wilhelmina-eik** en komen ook zoo op 't Nepveupad, of links afslaande in de Bouvignedreef bij 't Eeuwige Laantje.

Een groot getal zijpaadjes geeft gelegenheid op elken dag eene andere wandeling te maken, verdwalen is zeer moeilijk, hier en daar staan banken om wat uit te rusten en zoo blijft dagen en dagen lang het heerlijke Mastbosch steeds nieuwe schoonheden bieden aan den natuurbewonderaar.

Het Ulvenhoutsche Bosch.

Dit is iets kleiner dan het Mastbosch, het is n.l. 500 H.A. groot.

Hoewel 't met den tram te bereiken is, gaan we liever over den mooien weg wandelen. We volgen die van af de draaischijf rechtuit, zien rechts het groote buiten van de familie DE GREZ, links het mooie, zijn naam met eere dragende, buiten „Rozenhoeve”. Nog verder rechts ligt 't buiten van de familie MATHON, daarnaast de prise d'eau der waterleiding. De Mark, die als een zilveren lint zich slingert door de groene weiden, nadert hier het dichtst den weg. Hier heeft de vereeniging „GINNEKEN VOORUIT” eene zitbank geplaatst, en werkelijk, de plek is goed gekozen. Het gezicht is eenig schoon

hier. Voor ons de kronkelende rivier, omzoomd door frissche groene weilanden, in de verte tusschen het bladerdek der boomen door witflikkeren de muren van „Bouvigne”, hel zich afteekenende tegen 't donkere Mastbosch, dat heel den gezichteinder afsluit.

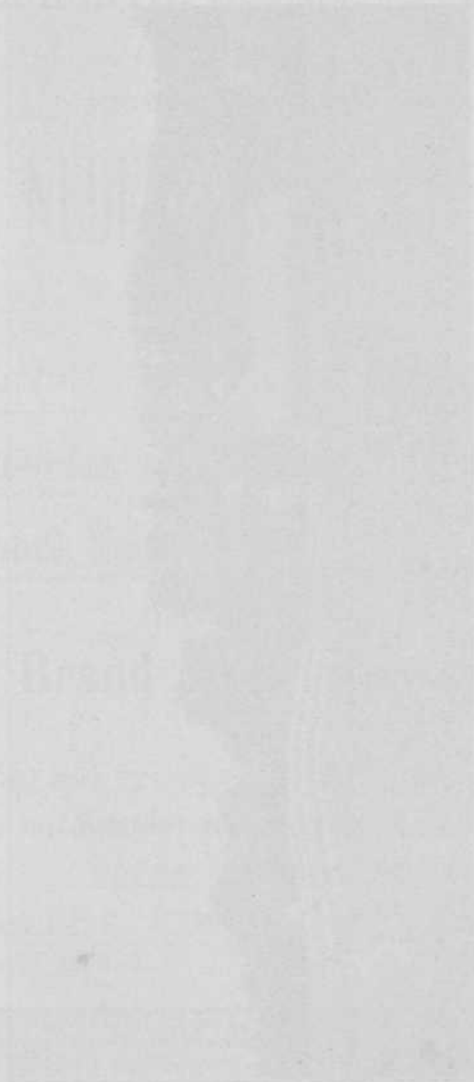
Eenige passen verder links een zandweg, die de verlenging is van de Molenstraat en dan het landelijke buiten der familie GULJÉ. De prachtige bruine beuk in den tuin is een zeldzaam mooi exemplaar en alleen de wandeling tot zooverre waard. De helaas nog niet voltooide gebouwen der electrische centrale, de watertoren daarnevens, doen zien, dat men althans poogt het dorp Ginneken te voorzien van helder water en helder licht. Moge spoedig de wenschelijkheid hebben plaats gemaakt voor de werkelijkheid.

We passeeren thans het gehuchtje Bieberg. Een belommerde zandweg rechts brengt ons op een voetpaadje, dat over een typisch „kippebruggetje” over de Mark en verder over de bekende boerderij van VAN HAPEREN ons leidt op den steenweg naar de Meerselsche dreef en dus, als we willen, in 't Mastbosch.

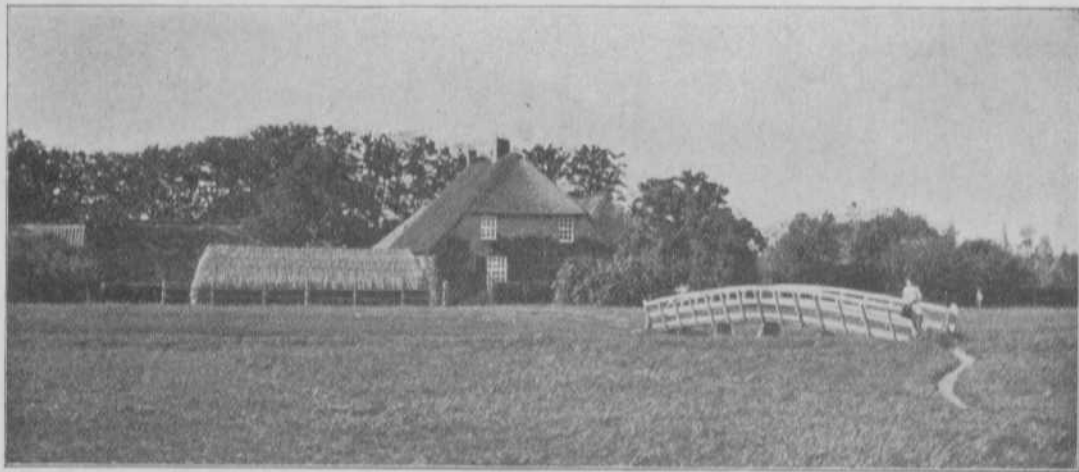
Doch we blijven den tramweg volgen en bevinden ons enkele minuten later aan den ingang van 't Ulvenhoutsche bosch. Eene bank noodigt ons tot een oogenblik rusten (weldra verrijst naast den bosch-ingang een koffiehuis) en de wegwijzer leert ons, dat we voor ons zien de 850 M. lange **Nieuwe Dreef**, die we in wandelen. Halverwege ongeveer staat wederom eene bank, heerlijk, als in een prieel

ASSURANTIE

BRAND

Original not bound (title) description of the document

Kippenbruggetje nabij het Mastbosch (achter Kasteel Bouvigne).

ASSURANTIE Maatschappij tegen **BRAND-**
schade en op het **LEVEN**

de **NEDERLANDEN**, van **1845.**

Kapitaal f 4,000,000.

Reservefonds op 31 Dec. 1902. „ 1,109,739.

Betaalde Brandschaden tot ult. 1902. „ 25,444,000.

Brand- Leven- Inbraak.

Verzekeringen worden aangenomen
door het **Kantoor voor de Zuidelijke Provinciën**

BREDA, PRINSENKADE 9

(Directeur: E. J. M. DE BRUIJN) en door de
bekende agenten.

van loover, en biedt ons 't gezicht op de **Wolfslaan** links. Als men die laan volgt, komt men langs 't fraaie buiten „Wolfslaar”. Het voetpaadje rechts langs de gracht even volgend, geeft ons gelegenheid het huis geheel te zien, met de aardige rustieke hermitage. In den Franschen tijd moet hier een bergplaats van wapenen ontdekt zijn. De grindweg (of kolenweg), ook **Torendreef** genaamd, omdat men hier recht op den Bredaschen grooten toren ziet) brengt ons in 5 minuten op den straatweg van Ginneken naar Bavel, en van hier langs een voetpad als men wil, bij 't hôtel „Groenewoud”.

Doch we waren niet van plan zoo spoedig het bosch te verlaten en blijven dus de Nieuwe Dreef volgen tot aan den volgenden wegwijzer om den hoek, die ons doet zien, dat we thans zijn in de **Huisdreef**, 1025 M. lang.

Op een paar meters afstand van de tegenover dezen wegwijzer geplaatste bank zien we in den grond een klein kruis in 't gras uitgestoken, aanwijzende de plek, waar eenige jaren geleden iemand door den bliksem werd getroffen.

De breede Huisdreef, overschaduwd door heerlijke beuken is wel een van de mooiste wandelwegen in den omtrek; komt ge vroeg in 't voorjaar, dan ziet ge hier een reuzentapijt van bloeiende anemonen, iets later in den tijd verspreiden duizende meiklokjes hunne geuren in de lucht, in den zomer vindt ge tallooze varens, en altoos hebt ge hier de zuivere, onbezwangerde longenreinigende boschlucht. Aan weerszijden de beuken en eiken in rijen, wier bladerdek

vormt de heerlijkste gothieke gewelven, het frisch-groenend onderhoud stoffeert den bodem van dien reuzendom der natuur.

Tal van heerlijk rustige zijpaden noodigen tot afdwalen, eenige banken bieden gelegenheid om te luisteren naar 't concert der gevederde zangers.

Etiquette is zoo goed hier als in 't Mastbosch streng verboden en zoowel de geridderde „meneer” als de Zondagende werkmansfamilie zet zich in de schaduw neer aan den kant van een greppel, om eens geheel genietend mensch te zijn, en niets anders. Dat is het groote voordeel en 't groote genoeg van buiten te zijn. Hier is geen stand, geen waardigheid, in de menigte boomen gaat elke stamboom te loor, bij de buigzaamheid om zich heen zou elke stijfheid bespottelijk zijn; ieder ademt hier met volle teugen dezelfde weldoende lucht, en ieder laat verre achter zich al wat hem beweegt en aandrijft en aanvuurt in de woelige menschenwereld verre, verreweg.

Aan 't einde der Huisdreef staat de woning van den boschwachter en daarvoor de „faisanderie” een eenvoudige gelegenheid om uit te rusten en iets te gebruiken. Veeleischend moet men hier niet zijn, een glas melk, lekker bier en limonade, ziedaar zoowat vrijwel de lijst uitgeput.

Ook hier staan wegwijzers. Deze rechtuit wijst naar de Vacantiekolonie, een praktisch ingericht gebouw van de Rotterdamsche vereeniging, met ruime zandvlakten er bij. Hier keeren zich de stadskinderen naar hartelust om in 't mulle zand en happen lucht

en daarmede de hun zoo noodige gezondheid en kracht. Is de kolonie bewoond dan is een bezoek aan de geleidende onderwijzers steeds welkom, en vriendelijk toont men u heel de inrichting. Ook voor de kinderen is zoo'n bezoek een gebeurtenis, vooral wanneer, zooals natuurlijk meestal 't geval is, de bezoekers niet met leege handen komen. Een zak koekjes of een pakje chocolaadjes is begrijpelijkerwijze hoogst welkom en wordt eerlijk gedeeld en al zijn de liefhebbers velen, och! een kinderhand is zoo gauw gevuld.

Die mooie, breede laan links is de **St. Annadreef**, wedijverend in schoonheid met de Huisdreef. Ze is 1650 M. lang en bij een zwakke kromming begint ze den naam te dragen **Royale Dreef**, die zeer lang is. Hier wordt het wederom pijnboomenbosch of zooals men hier zegt mastbosch. Dit is het **St. Anna-bosch**, dan volgt het **Prinsenbosch** en 't **Nieuwe Bosch**. In deze richting kan men uren lang de wandeling uitstrekken.

Naast 't Ulvenhoutsche Bosch ligt de zoogenaamde „Woestenbergsche hoeve”, ook een boschrijk terrein. Hier stichtte de vrome MARIA VAN LOON, gemalin van JAN VAN NASSAU, heer van Breda in 1476 het klooster „Vredenburg”. Later is dit klooster evenwel overgeplaatst naar Boeimeer onder Prinsenhage.

Recht voor de faisanderie voert een mooi rij- en voetpad, de **Torendreef** ons langs het hoenderpark, waar liefhebbers van deze vogels ze in allerlei soorten kunnen zien, tot aan een straatweg. Links afslaande zou men komen in 't gehucht Geersbroek, waar zich

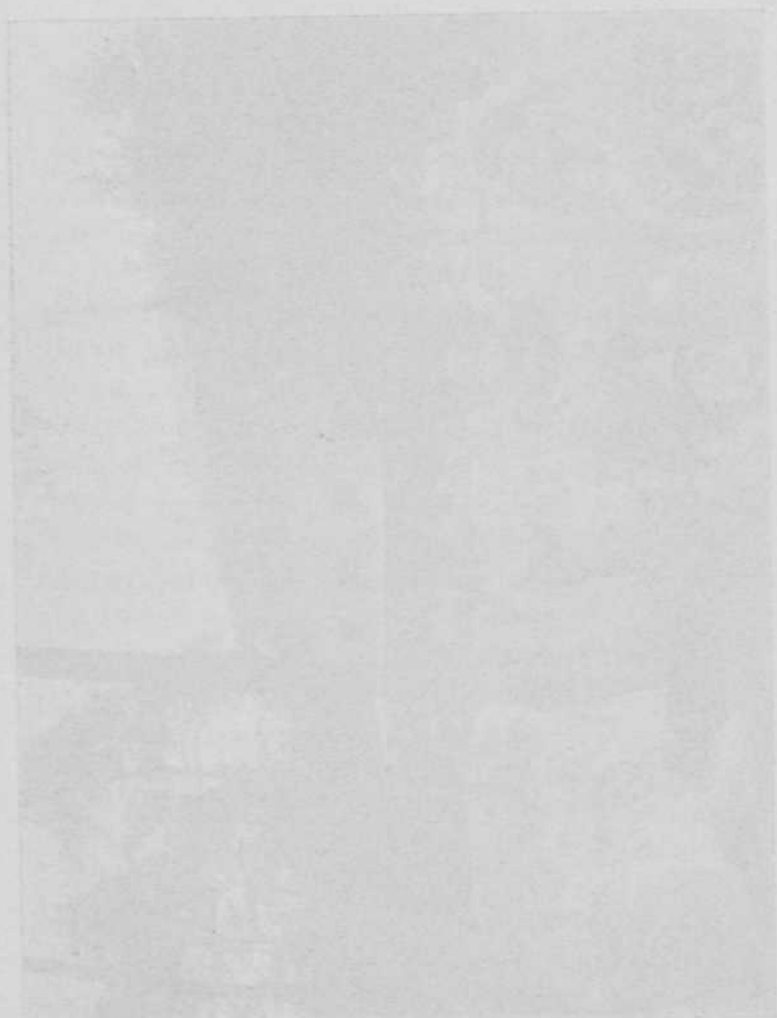

Fig. 1. Population dynamics of the European spruce sawfly in the European spruce forest.

Rotterdamsche Gezondheidskolonie in het Ulvenhoutsche Bosch.

o. a. bevindt het buiten „Annaville”, wij evenwel slaan rechts af en komen zoo in 't dorp Ulvenhout, van waar de tram ons weer huiswaarts brengt.

Naar Bavel en Ulvenhout.

Door de Schoolstraat en de Valkeniersstraat voorbij „Groenewoud” gaande, bereikt men in een half uurtje het Leijbruggetje. Hier slaat men rechts af, en gaat voorbij het mooi gelegen Seminarie „Ijpelaar”, een zeer groot mooi gebouw met uitgestrekten tuin.

Voorbij 't Seminarie slaat men terstond weer rechts af en bevindt zich op den steenweg, die naar **Bavel** leidt. Na vijf minuten heeft men links het buiten „Klein Ijpelaar”, met een groot park, waarin echte woudreuzen staan. In tien minuten bereikt men de zuivelfabriek. Als men de Bavelsehe straat in was gegaan, was men langs de mooie Wolfslaan, met het fraaie buiten „Wolfslaar” in de verte, ook in een half uur hier aangekomen. Men is hier reeds in 't begin van 't dorp, tien minuten verder heeft men de voor een stil dorp zeer mooie kerk.

Even voorbij de kerk ligt de nieuwe dorpschool, een fraai gebouw met onderwijzerswoning.

Men kan nu natuurlijk langs den weg Bavel—Ginneken terug gaan, en heeft zoo een wandeling van anderhalf uur gemaakt. Maar we zijn nog niet vermoeid, we gaan voorbij de school het tweede voetpad rechts in, dat ons door een bijzonder mooi denneboschje brengt op de **Bavelsehe Heide**.

Heerlijk de geurige, kleurige heide!

Vaalbruin het veld, klein gespikkeld met rose dop-

heide in bloei, met roode bladrozetjes van taai-kleverige vliegenvangertjes.

Als een grauwe slang kronkelt zich de karweg, dien we volgen zullen. Oneffen is de grond, met bergjes en dalletjes, hier en daar zilverblankt een heideplas, bewoond door tal van salamanders. In de verte de wuivende boomtoppen van het heerlijke **Ulvenhoutsche Bosch**, het doel van onzen tocht, aan de eene zijde, en aan de andere de goudgebloemde bremstruiken afpalend de heide van de reeds ontgonnen gedeelten. Waarlijk hier moet men eenige minuten staan, stil om zich heen zien en in zich opnemen, dat beeld van kalme rust, van eenvoudig schoon, en toch van grootheid, omdat het de borst ruim maakt, en met een diepe ademhaling wegjaagt het gewoel der wereld ginds.

Zoo voert ons 15 minuten lang de weg over de heide, en we komen in 't bosch in de **Annadreef**, van waar we in 5 minuten de **faisanderie** bereiken, waar bij moeder GEERTS een frisch glas bier ons smaken zal.

Van hier terug naar Ginneken.

Naar den Hondsdonk.

Langs den tram bereikt men zeer spoedig (de Ulvenhoutsche tram is 1877 M. lang) het dorp **Ulvenhout**, waar de tram eindigt tegenover de kerk.

Loopt men verder de straat af, door het kalme, vredige mooie lieve dorpje dan houdt bij de brouwerij de keiweg op om over te gaan in eenen grindweg.

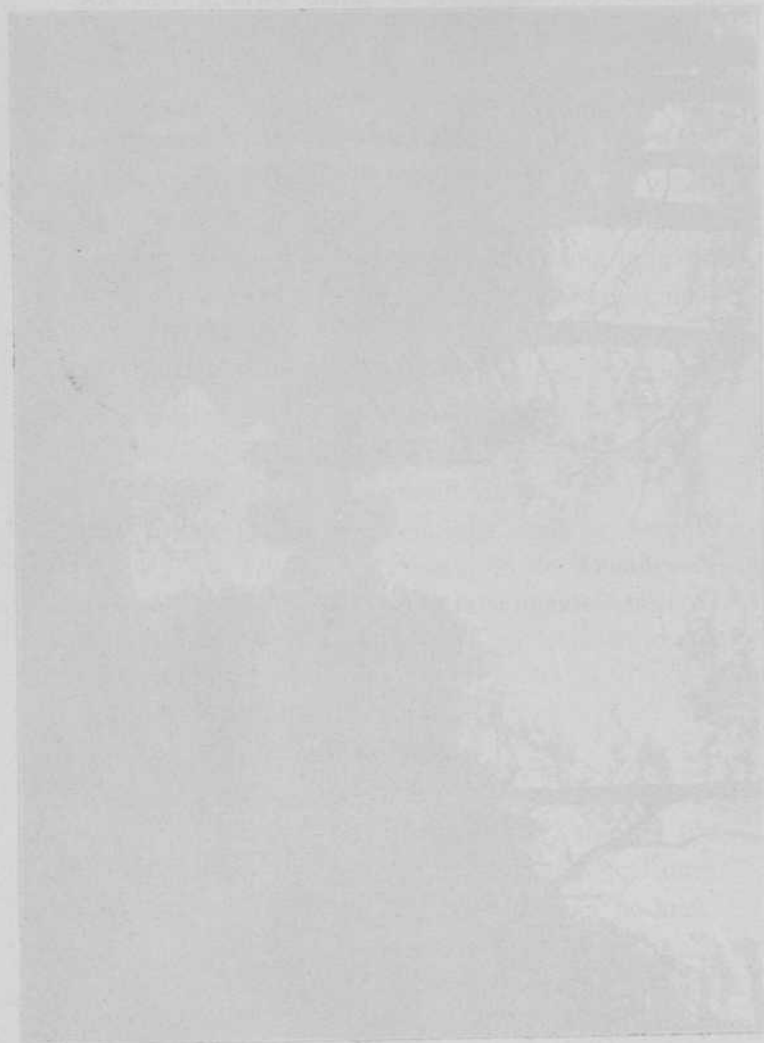
Hier kan men een binnenpad inslaan of den grind-

Tuin buitenplaats de Hondsdonk.

held at 10.30, and made a most interesting
discussion of the subject.

The next morning, the 11th, we left for

The building is the headquarters of the

- weg blijven volgen, in tijd maakt het zeer weinig verschil. Het binnenpad voert door landerijen langs enkele boerenhoeven over een vonder, door het kleine gehucht **Cauwelaer** en mondt hier uit op den grindweg naar **Chaam**; een honderd meter verder links vindt men een hek met 't opschrift „Luchtenburg”. Dit hek bereikt men eveneens in 25 minuten als men bij de brouwerij den grindweg volgt tot aan den driesprong onder **Notsel**, waar voor den dorstige een goed glas gerste bier te krijgen is, en hier links afslaande den **Chaamschen weg** neemt.

Deze driesprong wijst de volgende afstanden aan: Breda 6 K. M.; Chaam 6 K. M.; Hoogstraten (België) 16 K. M.

Het Luchtenburg'sche hek inslaande, gaat men tusschen het heerenhuis en de boerderij door, ziet voor zich een vonder, en dat gepasseerd hebbende is men in het heerlijke park van den „Hondsdonk”, het buitengoed van den HoogWelGeb. Heer Baron VAN DER BORCH, burgemeester van Ginneken en Bavel, die welwillend de wandeling op zijn uitgestrekt landgoed veroorlooft. Uren lang kan men hier dwalen, de met wilde rozen omzoomde boschlaantjes, de groote waterpartijen zullen den natuurliefhebber in verrukking brengen.

De heerlijkste vergezichten treffen het oog, af en toe, op een bijzonder mooi plekje, lokt een bank tot rustig zitten, tot mijmeren.

Men kan langs het heerenhuis, van waar men zeldzaam mooie gezichten heeft op met boomgroepen getooide weilanden, door een fraaie allée weer den

Chaamschen weg bereiken. Tegenover den „Honds-donk”, aan de andere zijde van den weg, ligt het groote buiten „Valkenburg”, dat paalt aan het Ulvenhoutsche bosch. Dit landgoed, dat eigenaardig genoeg behoort tot de gemeente **Gilze**, waarvan het uren is verwijderd, is sedert eenigen tijd niet meer geopend voor den wandelaar, wat voorzeker zeer te betreuren is, daar ook hier zeer mooie partijen te vinden moeten zijn. De vreemdeling kan nu in de herberg van Koks aan den weg zich de legende van „Valkenburg” laten verhalen.

Deze luidt aldus:

„Een knecht, die bij den boer op de bij 't heerenhuis gelegen hoeve diende, zat 's avonds naar den zin van den baas te lang bij de bierkan, vooral des Zondags. De Brabantsche boer is geen plakker en gaat gaarne vroegtijdig naar bed. Goedgemeende vermaningen vermochten al even weinig als dreigementen: de „Roskam” in Ulvenhout was te verleidelijk voor onzen PEER. Eens op een Zondag zei de boer: „als gij van avond over tien thuis komt, doe ik niet meer open”. PEER ging naar zijne kornuiten, en zat zijn potteke bruin nog te drinken, toen 't reeds dicht bij tien was. De kameraden maakten hem hierop opmerkzaam en zeiden: „de deur zal toe zijn PEER!” Deze antwoordde: „Al moest de duivel mij er brengen, om 10 uur ben ik thuis”. Hij stond op en buiten gekomen sprong er een groote zwarte hond tusschen zijne beenen en bracht hem in een oogwenk naar „Valkenburg”. Toen hij er aankwam, sloeg 't tien uur van den Bavelschen

toren en op 't zelfde oogenblik sloot de boer de deur. PEER wilde er nog in, maar de baas meende hem te moeten straffen en bleef oostindisch doof. Op zijn vreemdsoortig ros gezeten vloog de knecht rondom 't huis en gooide, toen hij alles gesloten vond, woedend met zijn pet tegen den muur. Terstond ontstond op die plaats een groot gat, en zoo kwam PEER naar binnen. De boer vond hem den volgenden morgen op zijn bed, gewurgd. En het gat in den muur is nimmer gedicht kunnen worden.

Naar Prinsenhage en 't Liesbosch.

Van af de Markt te Breda rijdt af en toe een tram naar Prinsenhage en verder door naar het Liesbosch. Ook van het station Breda of van het tramstation Haagpoort gaan stoomtrammen daarheen.

Zie hiervoor de dienstregeling.

Voor een liefhebber van wandelen is ook hier te profiteeren. Men volgt van af 't einde van den ponytram bij het Ginnekenhek den steenweg om het bosch, komt langs 't hôtel „Boschhek" en passeert een paar honderd meters verder de rivier de Aa of Weerij's over de „houtbrug". De steenweg brengt ons verder langs bosch en bouwland, voorbij de hoeve van het domein, de hoeve „in 't hout" en zoo verder aan de herberg „de Roskam". Wanneer men niet tegen een zandweg opziet, is een heel mooie landelijke wandeling langs den weg, die aan 't einde van den Boulevard, daar waar de steenweg ombuigt, recht doorloopt en langs enkele eenzame boerenhoeven

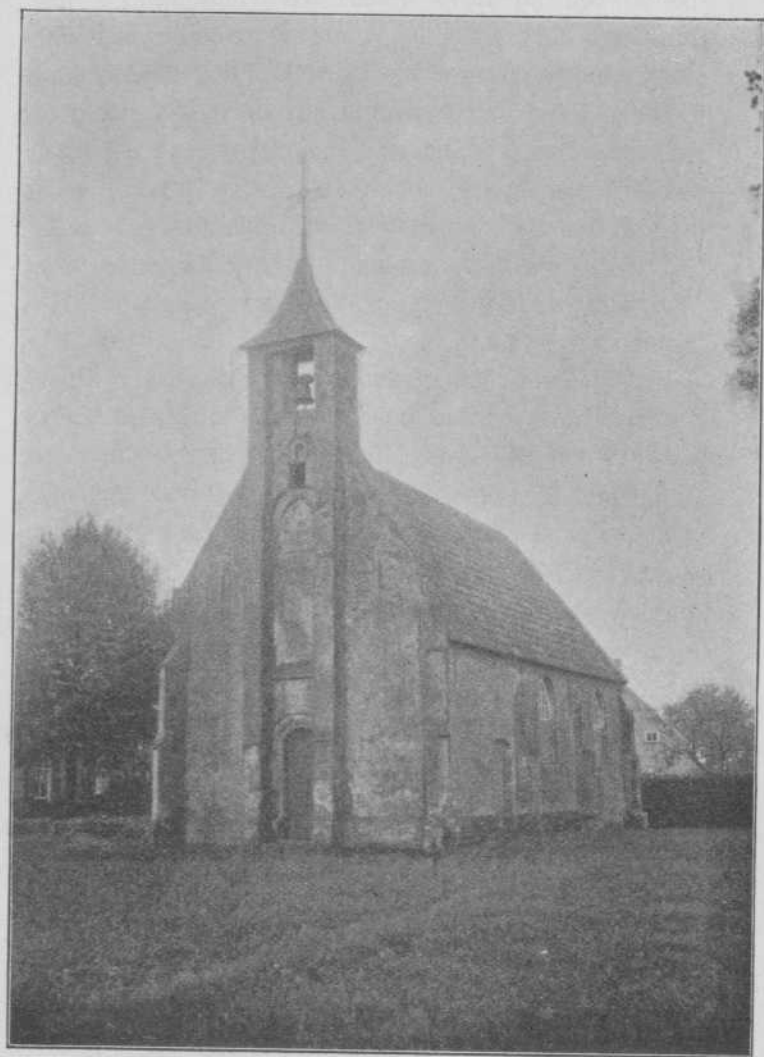
ook over de Aa, juist op de plek waar de Bijloop en de Turfvaart gezamenlijk in deze rivier vallen, voorbij de bekende uitspanning „de Oranjeboom”, ook ons brengt aan „de Roskam”.

Tegenover „de Roskam” een heerlijke weg, een gedeelte van de bekende „route Napoleon”, leidende naar Antwerpen. We gaan recht door en zijn weldra in de Schoolstraat van Prinsenhage, laten links liggen het postkantoor, de school, de Katholieke kerk en 't raadhuis, zien ter rechter even het eenvoudige bedehuis der Hervormden, en bevinden ons op de Markt.

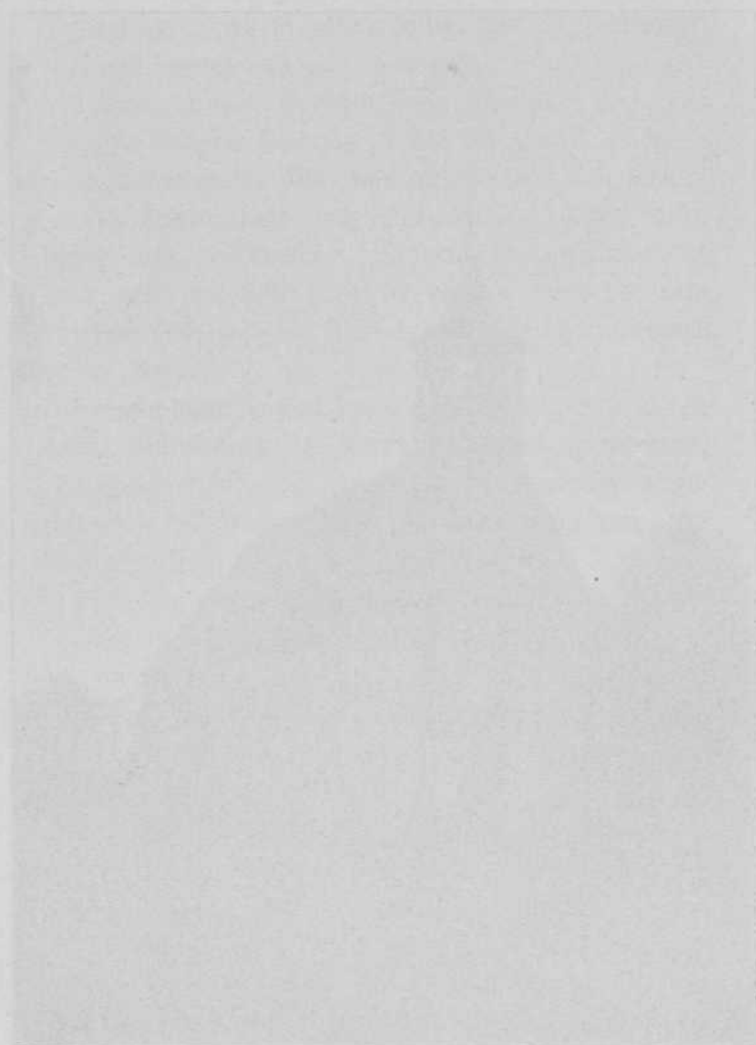
Prinsenhage is een groot, welvarend, vriendelijk dorp. Midden op de Markt staat het monument, een hooge vierzijdige pyramide met inscripties, opgericht ter gelegenheid der troonsbestijging van onze beminde Koningin.

Met den rug naar 't raadhuis staande, is rechts de weg naar Breda (een half uur gaans), recht voor ons de steenweg naar Beek, een onder de gemeente Prinsenhage behoorend kerkdorp, en links de weg naar 't heerlijke **Liesbosch**.

Wij wandelen voorbij het mooi gelegen „St. Luciagesticht”, voorbij hôtél „Bellevue”, zien daartegenover den verbazend hoogen molen, laten ons niet verlokken tot afdwalen op een der beide schilderachtige zandwegen, naast hôtél „Lindenhof”, maar gaan steeds door onder de schaduwvolle eiken, zien links in de verte een groep boomen, die 't groote buiten „Zoudtlandt” omgeven, en staan, ongeveer een half uur nadat we de Markt van „'t Haagje” ver-

H. Anna Kerk te Heusdenhout.

lieten, bij den omdraai van den weg voor den ingang van 't Liesbosch. We rusten even bij het in de nabijheid, naast eenige nieuw gebouwde villa's, gelegen aanlokkende hôtél „Burck", en begeven ons dan door de mooie eiken- en beukendreven van het Liesbosch naar den boschwachter. Hier onder den plataan, bij ieder bekend, zitten we onder een glaasje frissche melk of schuimend bier, inademende de versterkende geurige boschlucht, te mijmeren en te genieten. Na een poos gaan we eens wandelen, men wijst ons den weg naar „'t beekje", een groot met boomen begroeid grasplein met kronkelpaden, waarin grillig kromme, smalle vijvertjes den indruk geven van een riviértje. Tegenover ons ligt „het jachthuis", vroeger eigendom der Oranjevorsten, later door MAURITS ter belooning gegeven aan ADRIAAN VAN BERGEN, den welbekenden turfschipper van Breda. Thans wordt het verhuurd. Achter het jachthuis bevindt zich de doolhof, een mooi aangelegd park met tal van kronkelwegen.

Hebben we flinke beenen, dan gaan we bij het huis langs den steenweg naar Beek en vandaar terug op Prinsenhage, ofwel langs de „Kolfbaan", voorbij het mooie buiten „Heijlaar", naar Breda.

Zijn we van al het wandelen iets vermoeid, we kunnen op 5 minuten afstand van 't jachthuis het station van den spoorweg vinden, ofwel we gaan naar den boschwachter terug en vragen daar even den weg (links de dreef in) naar het hôtél „Huis ten Bosch". Hiernaast is halte van paardentram zoowel als stoomtram. We stappen in, rijden langs

het geheele Liesbosch (dit is 200 H.A. groot) en komen weer op de Markt te Prinsenhage en vandaar langs eenige mooie buitens, langs het groote kerkhof Zuilen, in Breda.

Naar Heusdenhout en Teteringen.

Men gaat door de Schoolstraat en Valkenierstraat, door de bruine beukenlaan, steeds recht den steenweg houdende.

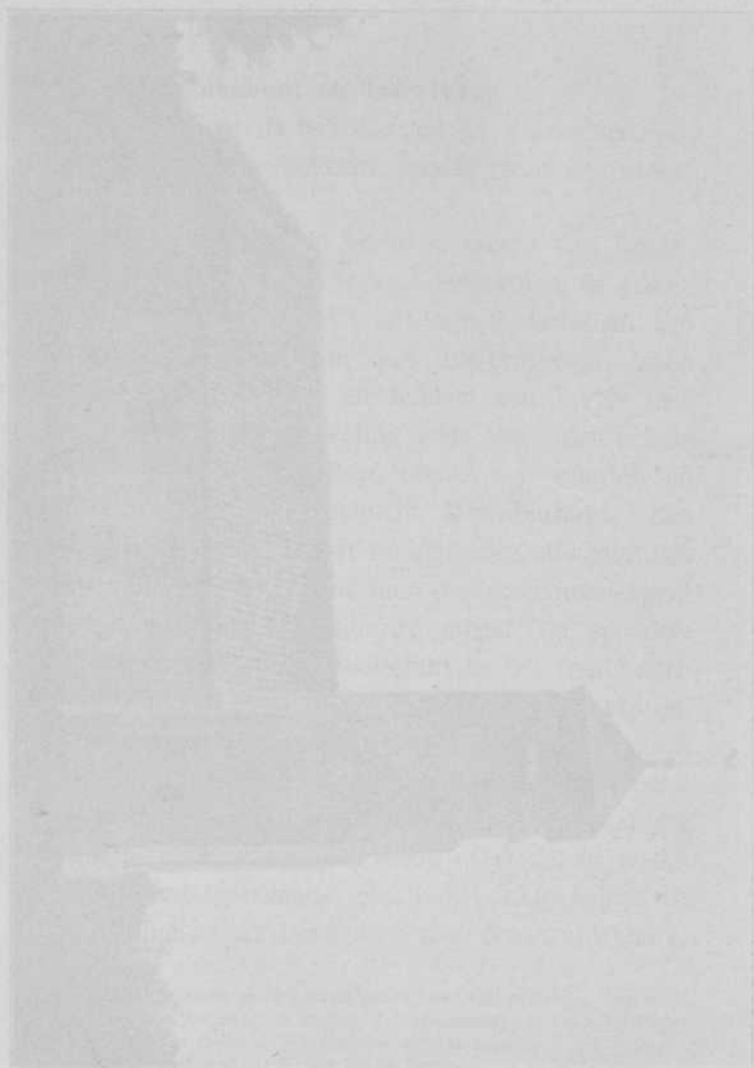
Links ziet men in de verte de torens van Breda, en dichterbij in hoog geboomte verscholen, de groote hoeve „de Blauwe Kei”, uit den Spaanschen tijd bekend. We gaan over het Leijbruggetje, laten IJpelaar rechts liggen, en hebben een mooie met boomen omzoomde wandeling voor ons. Een enkele hoeve, een landelijk buiten, breekt het eenerlei, en weldra zijn we in 't gehucht **Heusdenhout**. Een zeer oud kapelletje, wordt nu als bergplaats gebruikt. Verder doorgaande, snijdt men den (zeer hobbeligen) grooten weg Breda—Tilburg, steekt de spoorlijn over en komt door de Hoolstraat in het fraaie dorp **Teteringen**, de hoofdplaats van de uitgestrekte gemeente, waaronder bijv. de Zandberg en 't grootste deel van den Boulevard behooren. Langs Teteringen waar we in de boeren herberg „de Zwaan” even kunnen rusten, loopt de stoomtram Breda—Oosterhout, welke tram in laatstgenoemde plaats (1) zich splitst in twee zijlijnen, naar Dongen en naar Geertruidenberg.

(1) Oosterhout is een groote, fraaie plaats, met veel industrie. Men vindt hier de ruïne van het „huis te Strijen” (rijkseigendom), en het hôtel Hildebrand (lees *Camera Obscura*: het Noordbrabantsche meisje).

Een bezoek aan Oosterhout is zeer aan te bevelen.

St. Jacobuskerk te Galder.

We volgen dus maar de tramrails in de richting Breda, en komen weldra aan den „Driesprong”. De lijn wijst ons den weg. We gaan voorbij de villa „Bourbon” (de gewezen woonplaats van den Franschen troonpretendent CHARLES LOUIS DE BOURBON, wiens graf men op het kerkhof Zuilen kan vinden) en komen langs den **Teteringschen Dijk**, in **Breda**.

Over de „Schele” brug.

Men kan wandelen of trammen naar **Ulvenhout**. Ga verder de Dorpstraat door tot **Notsel**, neme daar den klinkerweg naar Hoogstraten. Den eersten steenweg rechts slaat men in, komt door mooi laag masthout (een werkelijk mooie weg); gaat over de „**Schele**” brug (waarschijnlijk aldus geheeten omdat hij ten opzichte van den weg scheef over de Mark ligt): men ziet op korten afstand de boerenhoeve, eens het stamslot der machtige heeren **VAN DAASDONK**, en bereikt langs een korten zandweg, de Meerselsche baan, d.i. de steenweg, die, rechts afslaande, U langs Bouvigne weer in **Ginneken** terugbrengt.

Naar de „Dreef” en Strijbeek.

Om dit te voet te doen moet men zeer goed voetganger zijn, of er een heelen dag aan besteden. De tocht zelf is zeer aan te bevelen, wie dus tegen het „voeteeren” opziet, neme een rijtuig.

Men gaat langs den steenweg bij Bouvigne, bereikt weldra het dorpje **Galder**, met zijn oud kapelletje toegewijd aan den **H. JACOBUS**.

Na korten tijd is men aan de Belgische grens en in het gehucht **Meerselsche Dreef**. Hier staat sinds eeuwen reeds een Franciskaner Klooster, waarbij een prachtig park, waarin ieder mag wandelen. Langs de wandelpaden vindt men de 14 staties van den Kruisweg, waarvan sommigen zeer mooi zijn, terwijl anderen nog slechts in project zijn aangegeven.

Midden in het park, verheft zich een zeer groote imitatie van de Massabielle rots te Lourdes. Het geheel is zeer mooi, in de nabijheid zijn enkele herbergen waarmen op Belgische wijze voor een „prikkie” iets verteren kan.

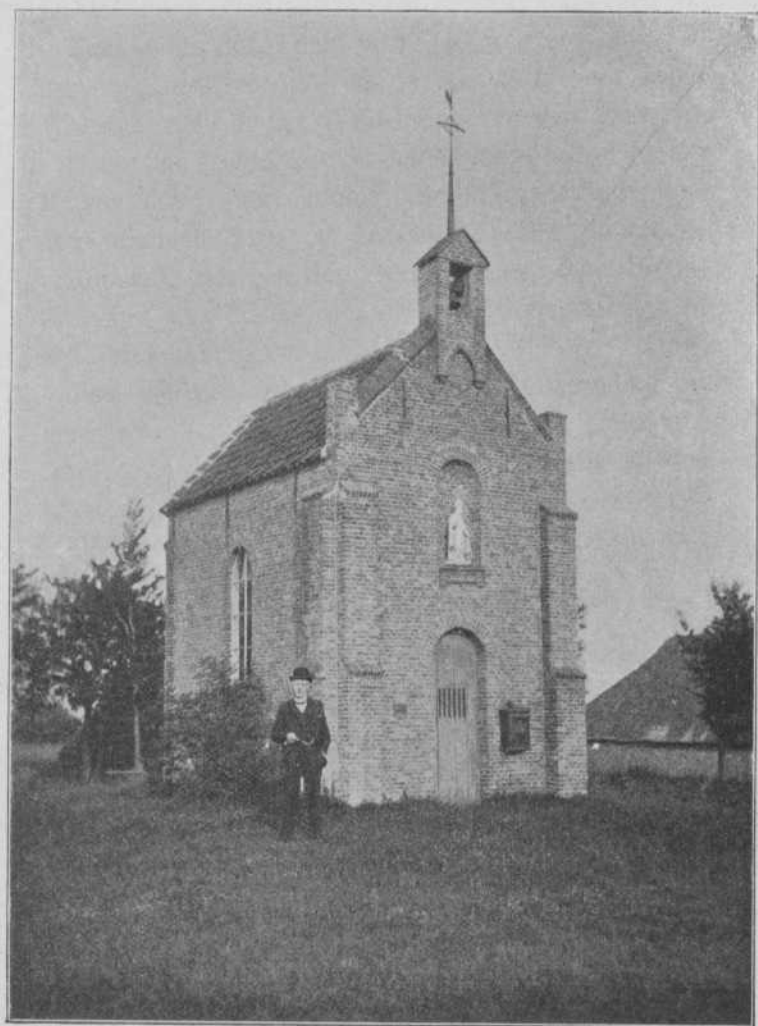
Een glaasje Elixir d'Anvers in 't productieland zelve, is ook voor dames een smaakgenot.

Van de Dreef rijdt men over Belgisch grondgebied, korten tijd, snijdt den stoomtramweg van Rijsbergen naar Hoogstraten, en komt bij **Strijbeek** weer in ons land. De vriendelijke oude douanier zegt U even goeden dag aan 't wagenportier en ge zijt weer in 't Vaderland. In Strijbeek is ook een oude kapel, den H. HUBERTUS gewijd. Van al de drie in de gemeente Ginneken staande oude kapellen vindt men in dezen gids de afbeeldingen.

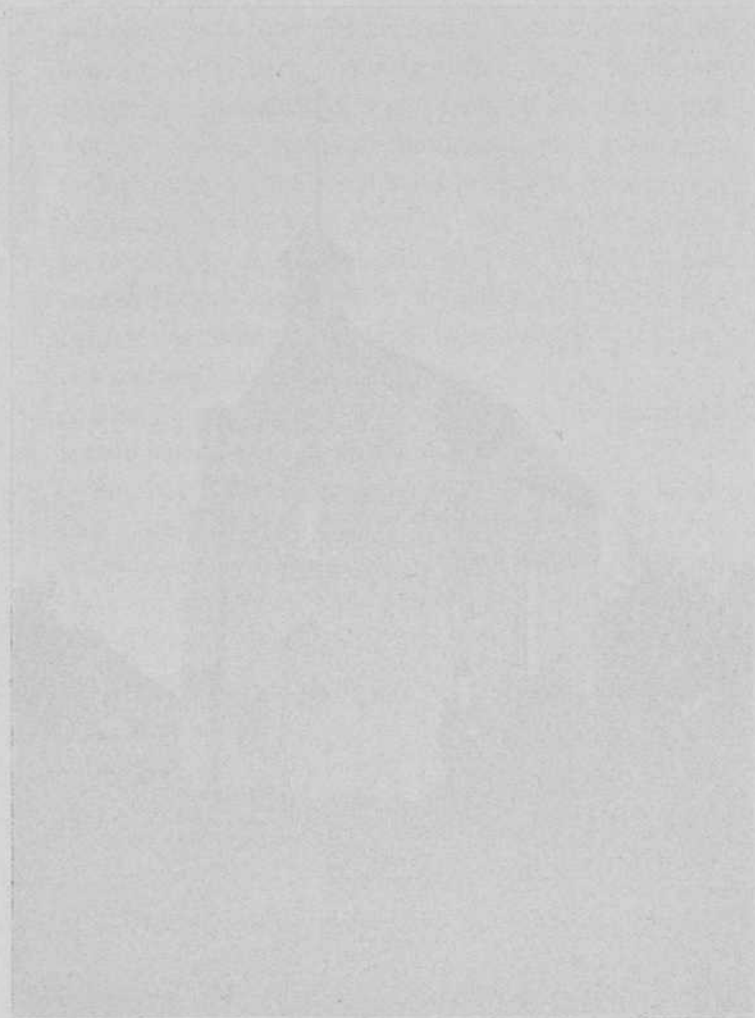
Langs den mooien klinkerweg, langs **Notsel** en **Ulvenhout** komt men weer „te huis”.

Kleine Morgenwandelingen.

1. Schoolstraat, Valkeniersstraat voorbij „Groenewoud” tot aan den eersten zijweg links. Sla dezen

H. Hubertus Kerk te Strijbeek.

in, dan komt ge over een bruggetje, langs „de Blauwe Kei”. Juist voorbij deze hoeve of links of rechts.

Gaat men links dan voert de weg ons langs de herberg „het Ploegje” en de lakstokerij der firma WAGEMAKERS, in het Wilhelminapark van Breda.

Gaat men rechts dan komt men langs de gehuchten Molengracht (waarschijnlijk „mulle gracht”, wegens den zandigen weg) en Lovensdijk (misschien eene herinnering aan een der vroegere Heeren van Breda, AERNOUT VAN LOVEN) achter den watertoren ook in het Wilhelminapark.

Den weg naar Heusdenhout verder opgaande komt men, over het bruggetje bij 't Seminarie „IJpelaar” den eersten weg links afslaande, eveneens op den Lovensdijk.

De Ploegstraat, eene zijstraat der Karnemelkstraat, voert ons ook naar „het Ploegje”.

2. Door de Valkeniersstraat rechts voorbij het buiten „Vrederust”, de zoogenaamde Gilze'sche baan op tot aan den steenweg naar Bavel en van daar rechts omslaande terug tot den molen, hier slaat men links den zandweg in en komt dan op den Ulvenhoutschen weg uit nabij de prise d'eau.

3. Aan het einde der Schoolstraat rechts omslaande de Molenstraat in, het eerste voetpad links loopt men in tot aan eene arbeiderswoning. Vóór deze slaat men rechts af en volgt dan maar steeds het voetpad, dat zigzag eenigzins loopende uitkomt op

den Bavelſchen weg, juist tegenover de laan naar Wolfſlaar en 't Ulvenhoutsche Boſch. Rechts omſlaande komt men in 't dorp terug.

4. Hetzelfde voetpad in de Molenſtraat inſlaan, maar nu niet vóór de arbeiderswoning afſlaan, maar recht door loopen langs deze heen, men komt dan op de Gilze'sche baan volgt deze (rechts gaande) en neemt het eerste zandpad links. Midden door de velden, langs een enkele boerderij gaande komt men zoo op een dwarspad, waarin 't eerste eindigt. Sla links af, dan komt men achter het Seminarie IJpelaar om, uit op den Heusdenhoutschen weg.

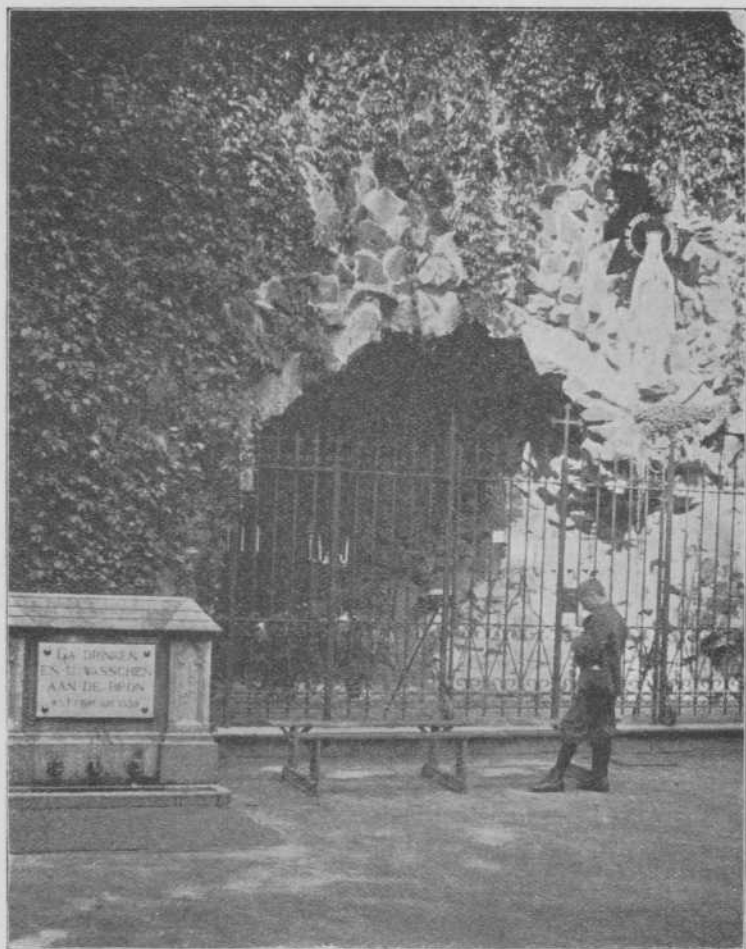
Dit is een zeer mooie landelijke wandeling, met uitſtekende gelegenheid tot het plukken van veldbouquetten.

Rijtoeren.

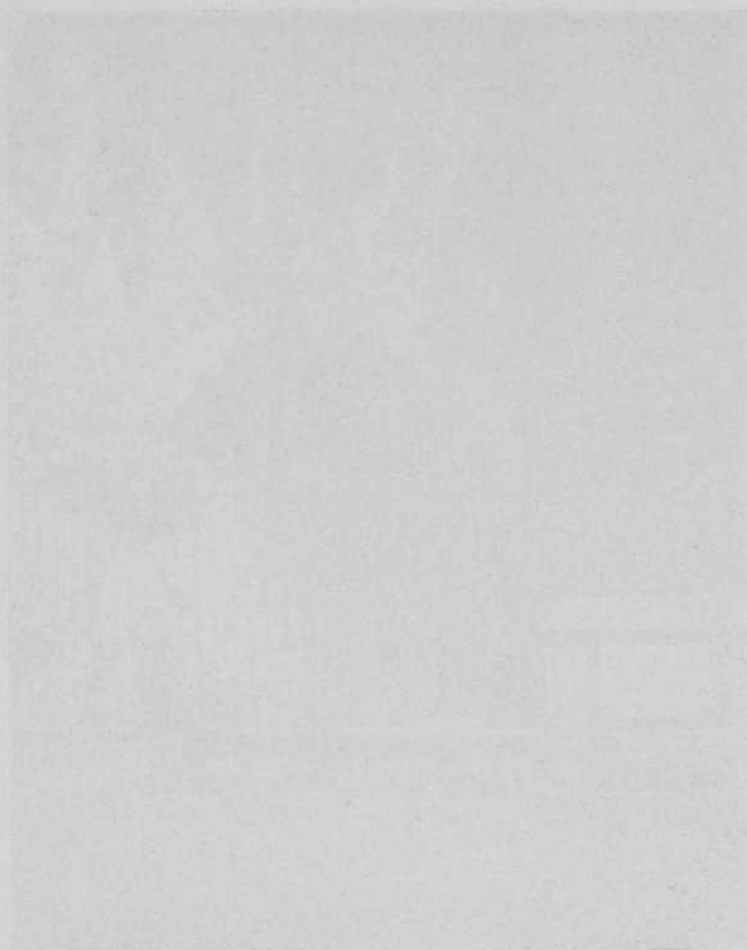
Hieronder volgt een liſtje, dat natuurlijk voor combinatie en wijziging vatbaar is.

I. Voor den geheelen dag.

1. Naar Prinsenhage langs 't Liesboſch naar Etten, Hoeven (Seminarie) en Oudenboſch (prachtige kerk gebouwd naar 't model der St. Pieterskerk te Rome, met den gevel naar St. Jan van Lateranen), terug over Standaardbuiten, Zevenbergen, Wagenberg, Terheijden (voorbij de groote Spinola-Schans, eene herinnering nog aan het bekende beleg van Breda) en Breda.

Grot Meerselsche dreef.

2. Naar Heusdenhout, Dorst, Gilze, Alphen en Baarle-Nassau, terug over Chaam en Ulvenhout.

3. Over Breda, Teteringen, Oosterhout (tuin bij hôtél „Koppelpaarden”) 's Gravemoer naar Dongen (zeer mooi dorp), terug over Rijen, Dorst en Heusdenhout.

4. Naar Prinsenhage (langs 't Mastbosch) Rijsbergen en Zundert, terug over Sprundel, Etten, Prinsenhage en Breda.

5. Over Heusdenhout, Teteringen, Oosterhout, Raamsdonk naar Geertruidenberg, terug over Made, Wagenberg en Terheijden.

6. Naar Prinsenhage, Beek, Leur, Zevenbergen en Moerdijk, terug over Wagenberg, Terheijden, Breda.

II. Voor een gedeelte van den dag.

1. Door 't Ulvenhoutsche Bosch, naar Ulvenhout, over de Scheele brug, langs 't Mastbosch terug.

2. Over Breda naar Prinsenhage, Beek, Liesbosch, terug Prinsenhage langs 't Mastbosch.

3. Naar Bavel, IJpelaar, Teteringen terug over Breda.

4. Naar Oosterhout, Den Hout, Made, Wagenberg, terug over Terheijden, Breda.

En tal van andere toeren in de wandelingen reeds aangegeven.

Stalhouders.

A. VOERMANS, Oranjeplein.

Tarief.

Rijtuig met één paard per uur	f 1.25.
„ „ twee paarden per uur . . . „	2.50.
„ naar het station	„ 1.00.
„ „ „ Ulvenhoutsch Bosch . . „	1.50.
„ „ Prinsenhage.	„ 1.25.
„ „ Chaam	„ 2.50.
„ „ Teteringen	„ 1.50.

Voor den geheelen dag, verminderd tarief en volgens afstand.

CORN. VAN OPSTAL, tegenover de Roomsche Katholieke Kerk.

Tarief.

Rijtuig met één paard per uur	f 1.25.
„ „ twee paarden per uur . . . „	2.50.
„ naar het station S. S. Breda. . . „	1.00.
„ „ „ Ulvenhoutsch Bosch . . „	1.50.
„ „ Prinsenhage.	„ 1.25.
„ „ Chaam	„ 2.50.
„ „ Teteringen	„ 1.50.
„ met één paard van één uur tot vijf uur	„ 3.50.
„ met twee paarden van één uur tot vijf uur	„ 6.00.

Rijtuig met twee paarden naar Meerselsche	
Dreef (1—5 uur).	f 6.00.
„ met één paard naar Meerselsche	
Dreef (1—5 uur).	„ 3.50.

Voor den geheelen dag verminderd tarief en naar den afstand.

P. VAN OPSTAL, Raadhuisstraat.

Tarief.

Rijtuig met één paard per uur	f 1.25.
„ „ twee paarden per uur	„ 2.50.
„ „ één paard naar 't station	„ 1.00.
„ „ „ „ „ het Ulvenh.	
Bosch brengen.	„ 1.00.
„ met één paard naar Prinsenhage	„ 1.25.
„ „ „ „ „ Chaam	„ 2.00.
($\frac{1}{2}$ uur wachten) „	„ 2.50.
„ „ „ „ „ Teteringen	„ 1.50.
($\frac{1}{2}$ uur wachten) „	„ 2.00.
„ met één paard naar 't Liesbosch	
van 1—5 $\frac{1}{2}$	„ 3.50.
„ met één paard naar Meerselschen	
Dreef van 1—5 $\frac{1}{2}$	„ 3.50.
„ met één paard naar Terheijden.	„ 2.50.
„ „ „ „ „ Oosterhout	„ 2.50.

Rijtuigen voor den geheelen dag tegen verminderd tarief en volgens afstand.

Hôtels te Ginneken.

Hôtel **Groenewoud**, Valkeniersdreef.

J. A. VAN IERSEL, 8 logeerkamers, pension
f 2.50 (vanaf 1 Juni—1 September f 3.00).

Hôtel **Rustoord**, Schoolstraat.

M. VERDAASDONK, 7 logeerk., pension f 2.50.

Hôtel **Duivelsbrug**.

A. ROELANDS, 37 logeerkamers, pension f 2.50
en hooger (afhankelijk van de kamer), (vanaf
15 Juni—1 September f 3.00 en hooger).

Hôtel **Dennenoord**, Boschstraat.

A. J. COLEN, 20 logeerkamers, pension f 2.50,
(van 1 Mei—1 October f 3.00).

Nabij Ginneken.

Hôtel **Flora**, Zandberg.

J. F. MAASSEN, 24 logeerk., pension f 3.00.

L. UEBERFELDT, Familie Hôtel en Pension „het
Jagthuis”, te Ulvenhout.

J. H. HURKS, Café en Pensionhouder te Ulvenhout,
over de Kerk.

Pensions.

Dames VON FREIJTAG DRABBE, Markt.
W. MELJNEN, Schoolstraat 415.
J. VASSEUR, Wilhelminastraat 277.
Mejuffrouw C. J. B. WIRTZ, Schoolstraat.
Mej. J. S. BONTHUIS, Raadhuisstraat 194.
J. A. BREUER, Wilhelminastraat 48.
Dames VLEUGELS, Raadhuisstraat 108.
B. LINDEMAN, Schoolstraat.
Pension TANDEM, naast 't Mastbosch.

Godsdienstoefeningen te Ginneken.

Roomsche Katholieke Kerk.

ZONDAGEN (Feestdagen). H. Mis ten 6 $\frac{1}{2}$, 8 uur,
Hoogmis ten 10 uur.

Lof: 's Namiddags 2 $\frac{1}{2}$ uur.

WERKDAGEN. H.H. Missen ten 7, 7 $\frac{1}{2}$ en 9 uur.

Nederd. Herv. Gemeente.

ZONDAGS, 's Voormiddags 10 uur.

B r e d a.

Eglise Wallonne.

(Catharinastraat), ZONDAGS, 's Voorm. 10 uur.

Evangelisch Luth. Kerk.

(Veemarktstraat), ZONDAGS, 's Voorm. 10 uur.

Doopsgezinde Gemeente.

(Veemarktstraat), ZONDAGS, 's Voorm. 10 uur.

Gereformeerde Kerk.

(Karnemelkstraat), ZONDAGS, 's Voorm. 10 uur,
's Nam. 6 uur.

Nederl. Israëls. Gemeente.

SYNAGOGE: Schoolstraat. Leeraar de Heer
A. GOUDSMIT.

VRIJDAG-avond: Aanvang van den Sabbat.

ZATERDAG: 8 uur voorm., 1 uur nam., einde van
den Sabbat.

Post- en Telegraafkantoor te Ginneken.

Amsterdamsche tijd.

Schoolstraat.

Geopend op WERKDAGEN:

Van 7.50 voorm.—12.20 nam.

„ 2.20 nam.— 5.20 „

„ 7.50 nam.— 8.20 „

Voor Postwissels en Kwitantien na 4.20 nam.
gesloten.

ZON- en FEESTDAGEN:

(Telegraafkantoor gesloten, Postkantoor voor Post-
wissels, Kwitantien en Postpakketten eveneens)

Van 8—9 voorm.

„ 12—1 nam.

Laatste buslichtingen aan het Kantoor.

WERKDAGEN: (richting Breda), 4.55 v., 9.45 v.,
11.55 v., 4.50 n., 8.20 n.

(Richting Ulvenhout, Chaam): 7.30 v., 3.15 n.

ZON- en FEESTDAGEN: (richting Breda), 4.55 v.,
9.45 v., 12.45 n.

(Richting Ulvenhout en Chaam): 7.30 v.

Bestellingen.

WERKDAGEN: Voorm. 8 en 11.50; nam. 3.05 en 9.05.

ZON- en FEESTDAGEN: 8 uur voorm.

(Van 12—12.15 kan de correspondentie aan het
kantoor worden afgehaald).

Postbussen.

Brieven kunnen kosteloos worden meegegeven met de Ginnekenische Tram op onderstaande tijdstippen.

WERKDAGEN:

8.15	v.m.	richting	<i>Utrecht — Nijmegen.</i>
9.15	"	"	<i>Rotterdam.</i>
9.30	"	"	<i>Vlissingen — België.</i>
10.15	"	"	<i>Eindhoven.</i>
10.45	"	"	<i>Rotterdam.</i>
11.—	"	"	<i>Utrecht — Nijmegen.</i>
12.30	n.m.	"	<i>Eindh. — Utr. — Vliss.</i>
2.15	"	"	<i>Rotterdam.</i>
2.40	"	"	<i>België — Vlissingen.</i>
3.45	"	"	<i>Eindh. — Utr. — Nijm.</i>
6.—	"	"	<i>België.</i>
6.30	"	"	<i>Vliss. — Rottd. — Eindh.</i>
7.15	"	"	<i>Nijmegen.</i>
7.45	"	"	<i>Utrecht.</i>
8.15	"	"	<i>Vlissingen — België.</i>
9.30	"	"	<i>Eindhoven.</i>

ZONDAGEN:

8.15	v.m.	richting	<i>Utrecht — Nijmegen.</i>
9.30	"	"	<i>Vlissingen — België.</i>
10.45	"	"	<i>Rotterdam.</i>
11.—	"	"	<i>Utrecht — Nijmegen.</i>
8.15	n.m.	"	<i>Vlissingen.</i>

Dienstregeling van de Trams.

Tramweg Ginneken — Breda.

Vertrek van GINNEKEN, des morgens te 7.25 uur, daarna van af $8\frac{1}{4}$ uur elk kwartier tot 's avonds 10 uur en verder tot 11 uur.

Vertrek van Station BREDA, des morgens 8 uur, daarna van af $8\frac{3}{4}$ uur elk kwartier tot 's avonds $10\frac{1}{2}$ uur en verder te 11.30 uur.

Tramweg Ginneken — Ulvenhout.

Vertrek van GINNEKEN naar ULVENHOUT om 7.45, 9.45, 12.—, 2.—, 4.— en 6.—.

Vertrek van ULVENHOUT naar GINNEKEN om 8.—, 10.—, 12.15, 2.15, 4.15 en 6.15.

Tramweg Breda — Mastbosch.

Vertrek van MASTBOSCH naar BREDA, des morgens te 7.20, 8.30, daarna elk kwartier tot 8.30.

Vertrek van STATION naar MASTBOSCH des morgens te 8.—, 9.—, daarna elk kwartier tot 9.—.

Des winters worden in de dienstregelingen der trams kleine wijzigingen gebracht.

Familie-Hotel GROENEWOUD.
CAFÉ-RESTAURANT. G I N N E K E N.

Aangenaam en tevens gezond gelegen in een geheel watervrije streek, omringd door mastbosch en prachtige wandelingen.

Het Hôtel heeft een vrijen Tuin met Koepel, Waranda's, luchtige Slaapkamers en Eetsalons.

Pension f 3 per persoon per dag. Kinderen en Dienstboden f 1,50 per dag.

 Bij langdurig verblijf is men genegen schikkingen te maken. Voor- en najaar aan vermindering van prijs.

J. A. VAN IERSEL-HUITINK.

Bureau van den Geïllustreerden
Woninggids

ADRES:

Algemeen Assurantie-Kantoor B R E D A

EN

Kantoor van vaste goederen.

BREDA.

Sophiastraat 14

Firma P. J. SCHELLEKENS.

HALSTRAAT 14.

TELEPHOONNUMMER 48.

Koper-, Lood- en Zinkwerker.

Aanleg van Gas- en Waterleiding.

MAGAZIJN van: Gas- en Petroleumlampen, Baden, Closets,
Waschtafels en Huishoudelijke Artikelen.

SPECIALITEIT IN BIERDRUK-APPARATEN.

Reparatiën aan alle huishoudelijke artikelen.

Agent der Grands Magasins à la Bourse, Bruxelles.

HOFLEVERANCIER.

PENNOCK.

Nationale Beddenfabriek.

Ledikanten en Wiegen.

HOFLEVERANCIER.

Tricot-Goederen.

Pelterijen.

Motzuivering en Reparatie

VOLLEDIGE DESINFECTIE

VAN

alle Goederen.

Prof. Dr. J. Jaeger

ECHTE

Dr. JAEGER-GOEDEREN,

VAN

W. BENDER SOHNE,
STUTTART.

De prijzen zijn dezelfde als in
het hoofddépôt te Amsterdam.

Breda, Eindstraat 25. Ginneken (Toko), Brugstraat A 221.

Agent der Stoomververij en Chem. Wasscherij
van Eug. Blokken, Roermond.

ORANJE HOTEL

Café Restaurant.

Stat du Jour 12--3.

Diners à la Carte gedurende den heelen dag.

Table d'hôte 5½ uur.

Kamers van af f 1.50.

Telefoon intercom. 263.

Aanbevelend

F. H. SCHLUSSER.

ZOMER- en WINTERPENSION

„BONTHUIS”,

Raadhuisstraat A 194.

GINNEKEN, bij Breda.

Aan den tram Breda-Ginneken-
Ulvenhout, nabij
het Mast- en Ulvenhoutsche bosch.

INT. TEL. 38.

INT. TEL. 38.

Kantoor van vaste goederen

G. D. V. D. BERG H^{ZN}.,

HAAGDIJK 14a., bij de Tolbrug, BREDA,

Verzekeringen op elk gebied.

Hypotheken en Voorschotten.

 Vraagt woninggids wekelijksche gratis uitgave.

A. SCHETSELAAR Jr.,
GINNEKEN,

tegenover Hotel FLORA.

HANDEL in
Comestibles, Delicatessen
en Kruidenierswaren.

A. SCHETSELAAR Jr.,
VISCHHANDEL.

Gorinchem—Ginneken,

tegenover Hotel FLORA.

EIGEN VISSCHERIJEN.

MAGAZIJN van

Reis-, Toilet-, Luxe-Artikelen, Lederwaren,
Hangmatten, Vouw- en Wandelstoeltjes,
Criquet-, Croquet- en Lawn-Tennes-spelen.

C. G. AARTS, Brugstraat 15, Breda.

BREDA.

Hotel „de Gouden Leeuw”.

Table d'hôte om 5 uur.

AAN DEN TRAM NAAR GINNEKEN GELEGEN.

Billijke prijzen.

Beleefd aanbevolen door den eigenaar,

FRITS WEIDEMA.

F. J. L. H. t' SAS, Breda.

Broodfabriek: Torenstraat 9. — Luxe-Bakkerij: Lange Brugstraat 10.

Intercommunaal Telefoonnummer 72.

BEKROOND:

1894 Amsterdam Gouden
Medaille.

1896 Dordrecht Gouden Medaille
(Eereprijs) en Verguld
Zilveren Medaille.

1898 's Hage Eerediploma en
Gouden Medaille.

1902 Keulen Zilveren
Medaille.

1903 Berlijn Eerediploma, Eere-
kruis en Gouden Medaille.

1903 Breda Groot Verguld
Zilveren Medaille, Eerste prijs

Hofleverancier. (voor Etalage-Wedstrijd).

Specialiteit in BESCHUIT. Beslist zonder schadelijke bestanddeelen. Hooge voedingswaarde. Zindelijkte verpakking.

CONFISERIE.

CUISINE.

A. W. VAN WALRAVEN,
firma J. L. HEIJERMAN,
Salon de Râfraîchissements.
AFTERNOON TEA.

GROOTE MARKT 35, B R E D A.

BONBONS, FONDANTS, DESSERTS.

De meest moderne Puddingen, Taarten, Geleien.

LEVERING VAN

Pasteien, koude en warme Schotels.

TELEFOON 244.

GLACIER.

PATISSIER.

Wed. A. DE WAELE & Zn.,
SCHOOLSTRAAT 337, GINNEKEN.

TUINMAN EN BLOEMIST.

Aanleggen en onderhoud van Tuinen.

Levert Bouquetten, Kransen, enz.

Melkinrichting
C. M. GOESEELS,
Teteringschen Dijk. Telefoon 163.

Prima qualiteit Zoete-, Getapte- en Karnemelk.

PRIMA QUALITEIT

Zoete en Zure Room.

PRIMA QUALITEIT ROOMBOTER.

Alles van eigen koeien, getuberculineerd door en onder voortdurende contrôle van den WelEd. Heer L. J. H. BLOEMEN, Rijksveearts.

Eenigste inrichting op dit gebied te dezer stede.

De melk wordt desverlangd **tweemaal daags aan huis bezorgd** en is uitsluitend van koeien, die des zomers dag en nacht in de weide loopen.

J. DE WAELE,

Schoolstraat 337, Ginneken,

beveelt zich aan voor het maken van

COSTUUMS

en alles wat tot het vak behoort.

Stalen worden gratis op zicht gezonden.

GINNEKEN.
Hotel DENNENOORD.

Familie-Hotel en Café-Restaurant.

Zeer aangenaam gelegen aan den ingang van het Mastbosch en nabij den Boulevard Mastbosch—Breda.

Ruime Eetzaal, Conversatiezaal, frissche Kamers, koude en warme Baden, uitstekende Keuken, prima Wijnen en Dranken.

Pensionprijs f 3 per dag.

Voor kinderen en dienstboden, alsook in de wintermaanden, lager tarief.

Aanbevelend,

A. J. COLEN.

Bredasche Stoomwasscherij, Bleekerij, Strijk- en Badinrichting,

Firma J. VAN HOFWEGEN,

JAN VAN POLANENKADE 31/32 BREDA.

Inrichting voor het wasschen, uitstoomen en nieuw opmaken van Wollen Dekens, alsook voor het opdoen en strijken van Wasschen, Gordijnen, Behangsels en Vitrages.

Magazijn „La Boule Dorée”,
W. L. VAN ZOEST,
Eindstraat 16. Coiffeur. Breda.

SPECIALE SALON VOOR DAMES EN HEEREN.
GELEGENHEID TOT ABONNEMENT.

Bediening der dames-salon geschiedt door eene dame.

Eenige gevaarlooze inrichting door de nieuwst verbeterde droogmachine.

Specialiteit in Parfumerieën der eerste huizen.

Groote keuze Glacé-, Castor- en Peau de Suède- Handschoenen, onder garantie, welke in 't Magazijn door een dame gepast worden.

Interc. Telefoon 18. BREDA. Tegenover het station.

Hotel en Café-Restaurant
PIET JONKERS.

Vrije Tuin met Veranda. Uitspanning. Restaurant
den geheelen dag. Groote Uitpakkamers.
Commissionair aan alle treinen.

1855.

1904.

J. BALLINTIJN & Zn.,

Hofleveranciers,

GINNEKEN,

bij Breda.

UITSLUITEND VERKRIJGBAAR:

het echte en gerenomeerde

Ginnekensche Speculaas

EN

BANKETLETTERS.

Verzending naar Oost- en West-Indië.

Engelsch Hoeden- en
Heeren-Mode-Magazijn.

Firma L. VELTMAN,

Eindstraat 20,

Breda.

BROODBAKKERIJ,

Chocolade, Bonbons en Suikerwerken.

J. D E C A N T E R,

Wilhelminastraat 279a, Ginneken.

Specialiteit in GINNEKENSCH SPECULAAS, verpakt in blikken met Ansichten.

KOLENBRANDER-Van Egmond,
Sigaren- en Tabak-Magazijn,
GINNEKEN.

Specialiteit in Sigaretten, Tabak- en Sigarenpijpen, Schrijfbehoeften, enz.

Specialiteit in Ansicht- en Fantasiekaarten.

Export van verzendingen naar Oost- en West-Indië.

Beveelt ten zeerste aan de Indische Tabacco Payacombo.

J. VERLEGH-VAN WIJCK,
Aannemer,

Wilhelminastraat, A 271, Ginneken.

STOOMSINTELMALERIJ.

**Handel in Bouwmaterialen en
Brandstoffen.**

FIRMA P. J. SLOEKERS,
Boek-, Papier- en Muziekhandel.
BOEKBINDERIJ.

Hoek Lange Brugstraat en
Nieuwstraat,
B R E D A.

Firma M. VAN ALPHEN-SEGRS.
Stoom-
Wasch- en Strijkinrichting.
ZANDBERG, bij Breda.

Pension Dames VLEUGELS

Raadhuisstraat 108, Ginneken.

 Ook gelegenheid tot inwoning.

P. J. M. HOFHUIS,

Maison de Blanc,

GINNEKENSTRAAT 111, BRED A.

Specialiteit in Tricot en witte Goederen.

ONDERGOEDEREN OP MAAT.

Huis- en Kachelmederij. - Slotenmaker.

JOS. DE BONT.

MAGAZIJN van:

alle soorten huishoudelijke artikelen,
ijzerwaren en tuingereedschappen.

Wilhelminastraat A 285, GINNEKEN.

Hotel „Du Cigne”, BREDA.

Maison de 1er ordre.

Luncheons de 11—1 heures.

Table d'hôte 5½ heures.

Restaurant à tout heure.

Ruime bergplaats voor Automobielen.

Prop. A. J. WETERINGS,

ci-devant CH. VERMUNT.

Téléphone 134.

J. A. WIJNEN,

Halstraat, BREDA,

Telefoon Interc. 46,

en bij J. JONKERS, Keijweg, Oosterhout.

Zee- en Riviervisch, Oesters, Kreeften,
enz.

COMESTIBLES.

HERMAN DE RUITER,
voorheen Firma G. G. DE VOOGT,
Boekhandel. Veemarktstraat 4.
BREDA.

*Plaatst advertentiën in alle couranten, zonder ver-
hooging van prijs.*

DUIVELSBRUG.
GINNEKEN bij Breda.

Café-Restaurant. Hotel en Pension 1e rang.

J. G. S M A N S,
Mr. Koper- en Blikslager, Loodgieter en Pompenmaker,
GINNEKEN.

**Magazijn van Lampen, Geëmailleerde Artikelen,
Keukenbenodigdheden.**

Handel in Amerikaansche Petroleum.

Pension BAKKEREN,

Boschstraat,

Ginneken,

nabij het Mastbosch.

M. DE KORT & Zoon,

Schoolstraat — Hoek Rozenlaantje,

GINNEKEN.

METSelaar EN STUKADOOR.

Beste adres voor alle soorten **BRANDSTOFFEN.**

Prima kwaliteit. Concurrerende prijzen.

G. C. VAN DIJK,

Mr. Timmerman en

Houthandelaar,

Wilhelminastraat 20,

GINNEKEN.

Pension VAN RENEN,

HOEK BOULEVARD-MASTBOSCH.

Ruime Kamers.

Het geheele jaar geopend.

Mej. de Wed. VAN RENEN-Chamot.

HOFLEVERANCIERS.
L. VERHAGEN & ZONEN,
HORLOGEMAKERS,
VEEMARKT 37, BRED A.

Grootste keuze in:
Pendules, Regulateurs, Klokken, Horloges enz.
Oud Goud en Zilver wordt in ruil aangenomen.
Reparatiën spoedig en billijk.
 Zondags om drie uren gesloten.

TH. JACOBS-WEVERS,
Wilhelminastraat A 264, GINNEKEN.
tegenover de Schoolstraat.

Koperslager, Loodgieter, Zinkwerker.
Plaatst en levert diverse modellen
Badkachels, Lig- en Zitbaden, Waterleiding en Fontein en.

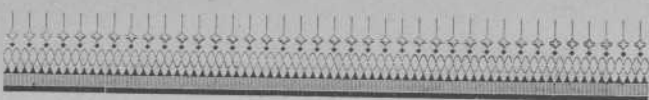
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.

A. VOERMANS,

STALHOUDERIJ. GINNEKEN.
Hoek Karnemelkstraat en Oranjeplein.

Hôtel „RUSTOORD”,
CAFÉ RESTAURANT.
M. A. VERDAASDONK-Hamel,
Nassauplein. Ginneken bij Bred a.

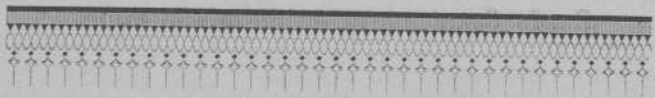

P. B. NIEUWENHUIJS

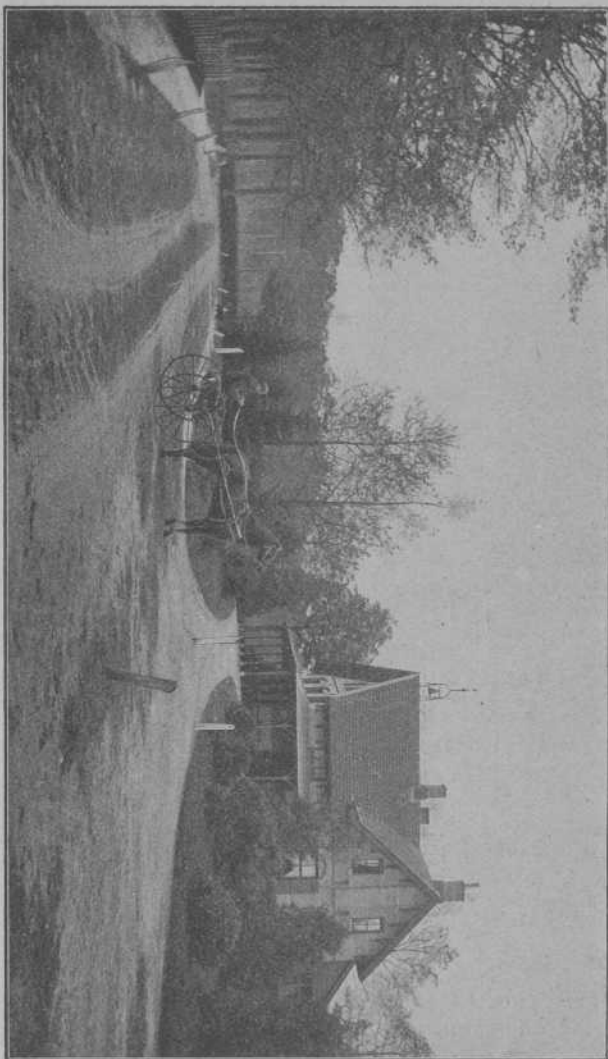
TE BREDA,

HEEFT UITGEGEVEN:

Adresboek van Breda, Ginneken, Prinsenhage en Teteringen. 16e Jaarg.	f 1,75.
Souvenir van Breda.	„ 1,25.
Kaart van Breda en Omstreken	„ 1,50.
Plattegrond van Breda.	„ 0,35.
Kaartje van het Mastbosch	„ 0,15.
Schetsen uit het leven van de Kon. Milit. Academie, 20 platen met tekst.	„ 1,25.
Album van de Koninklijke Militaire Academie 12 Lichtdrukplaten	„ 2,75.
G. VAN STEIJN, Gedenkboek der Koninklijke Militaire Academie met platen, in prachtband	„ 6,50.
Breda en de Bredanaars	„ 0,50.
MENNO VAN CALFHOORN, De Odyssee van een Bredasch Reünist	„ 0,50.
Legende van de Duivelsbrug. 3e druk	„ 0,25.
GÖTZ, Herinneringen uit mijn Academieleven, feestmarsch voor Piano, 1828—1878	„ 0,65.
J. L. ABELL, Cadettenlied voor Baryton	„ 0,50.

Koffiehuis en Uitspanning, voorheen woning Boschwachter, Mastbosch.

Gunstig gelegen in het midden van het Mastbosch, aan tram en straatweg.

Goede Consumptie en nette bediening.

Aanbevelend,

CRISTIAAN VAN DER RIET—VAN KOL.

Rijtuigfabriek.

Alle soorten van Rijtuigen
voorradijg.

De Wed. H. VAN IERSSEL & Zonen,

Wilhelminastraat 45, Ginneken.

E. DE KOK,

Zandberg,

Teteringen.

Tuinman, Bloemist,

Levert Bouquetten, Kransen en Versieringen.

Aanleg en onderhoud van Tuinen, enz,

Gelegenheid om goedkoop en smakelijk te
dineeren bij vooruitbestelling bij

L. S. VAN DE VEN,

Patissier et Cuisinier,

VEEMARKTSTRAAT 27,

BREDA.

Groote zaal voor circa 50 à 60 personen, ook
afzonderlijke kamers voor families.

Vraagt menu met prijsopgave.

Tapijten.

Meubelstoffen.

LINOLEUMS.

VITRAGES.

M. BROGTROP-CANTRIJN,

Behanger,

Wilhelminastraat A, 42,

GINNEKEN.

Ameublementen.

Behangselpapier.

STOFFEERDERIJ.

Bedden en Matrassen.

Pension TANDEM.

GINNEKEN.

Gunstig gelegen tegenover het heerlijke Mastbosch
aan de tramlijn van Breda.

ZOMER- en WINTERVERBLIJF.

Groote ruime kamers, badkamer, naar de eischen
des tijds ingericht.

Tarief met beschrijving op aanvraag.

Directrice:

Mej. J. H. MOLENAAR.

Melkinrichting „Breda”.

J. H. VAN GELDROP,
GINNEKENWEG 1 208.

Ziektekiemvrije melk,

Room in fleschjes,

Zuigelingenmelk, Boter, Kaas,

Eieren.

Melk en Boter onder voortdurende scheikundige
contrôle van den Heer E. J. H. VAN WAEGENINGH,
Mil. Apotheker 1ste klas, Breda.

*De inrichting is voor belangstellenden steeds
toegankelijk.*

Orthopaedische- en Luxe-Schoenmakerij
VAN
P. BANCK Jr. & ZONEN.

Bekroond met Eere-Diploma, Gouden
en Zilveren Medailles.

BREDA,
Nieuwstraat 17,
bij de Eindstraat.
Opgericht 1838.

Koninklijke **Nederlandsche**
STOOM-MOSTAARDFABRIEK en SPECERIJEN-MAALDERIJ.

A. BALLINTIJN J^{ZN.},

Firma P. VAN DALSSEN,

GINNEKEN bij Breda.

Handel in Koloniale Waren, Comestibles
en Brandstoffen.

EN GROS.

EN DETAIL.

E. V. D. BROEK & L. BOEYKENS,

*GROOTE MARKT 15, naast Zuid-Hollandsch
Koffiehuis.*

Handel in Kolonialen en Comestibles.

Gelegenheid voor DINERS den geheelen dag aan huis.

Ook bezorgen van Diners in verwarmde bussen in ver-
schillende prijzen.

A. W. VERLEGH,

Ginnekenstraat 20, Breda

CAFÉ RESTAURANT

de „Groote Posthoorn.”

SPECIALITEIT IN

EXPORTBIEREN.

Prima Billard.

Pension en Familie-hôtel

„HET JACHTHUIS.”

Ingericht naar de laatste eischen des tijds en
gelegen in de onmiddellijke nabijheid van het nog
niet genoeg bekende, prachtige

Ulvenhoutsche Bosch.

Tramhalte der

Ginnekenische Tramweg-Maatschappij.

Gelegenheid tot het geven van Dinners, Soupers,
Partijen, enz.

Prompte bediening.

Uitstekende consumptie.

Matige prijzen.

Aanbevelend,

L. UEBERFELDT,

ULVENHOUT bij Breda.

F. Van de Muijsenberg-Van Rijen,

Groote Markt 11, Breda,

MANTELMAGAZIJN,

Laken, Bukskin en Japonstoffen.

SPECIALITEIT IN

**Livrei-, Rijtuig-
en Biljartlaken.**

Wed. W. J. BAIJENS-SCELLEKENS,

BOSCHSTRAAT 3, BREDA.

Groot magazijn van **HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN,**

Compleete Keukeninrichting,

HOUTWAREN, BORSTELWERK,

Groote sorteering MANDENWERK.

Buiten de stad franco zending.

Modemagazijn

JOH. MOL,

Boschstraat 47,

Breda.

W. van de Waal,

Wild- en
Gevogelte,
Lange Brugstraat 29.

WILDPASTEIEN

EN

Comestibles.

Het beste adres voor

Wild- en Gevogelte.

Bredasche Kapuinen en Poulardes.

Vraag prijscourant s.v.p.

~~~~~

BROESE'S BOEKHANDEL,

Groote Markt 33.

Interc. Telefoon n°. 37.

~~~~~

Uitgave van de

BREDASCHE COURANT

verschijnt Dinsd - Donderdag- en Zaterdagavond.

Prijs per kwartaal f1.25, p. p. f1.50.

Agentschap van het dagblad

DE TELEGRAAF,

per kwartaal / 5.

Steeds voorhanden een uitgebreide collectie

Prentbriefkaarten, Briefkaart-Albums en
Luxe doozen Postpapier.

~~~~~

Wandelkaart der bosschen.

Veemarktstraat 36.

Telefoonnummer 270.

NUTRICIA.

Prof. Dr. BACKHAUS'
KINDERMELK.

(Raadpleeg uwen Geneesheer).

Steeds voorradig:

Zuivere fijne Delftsche Roomboter.

Gegarandeerde Keukenboter.

SLAG- en KOFFIEROOM.

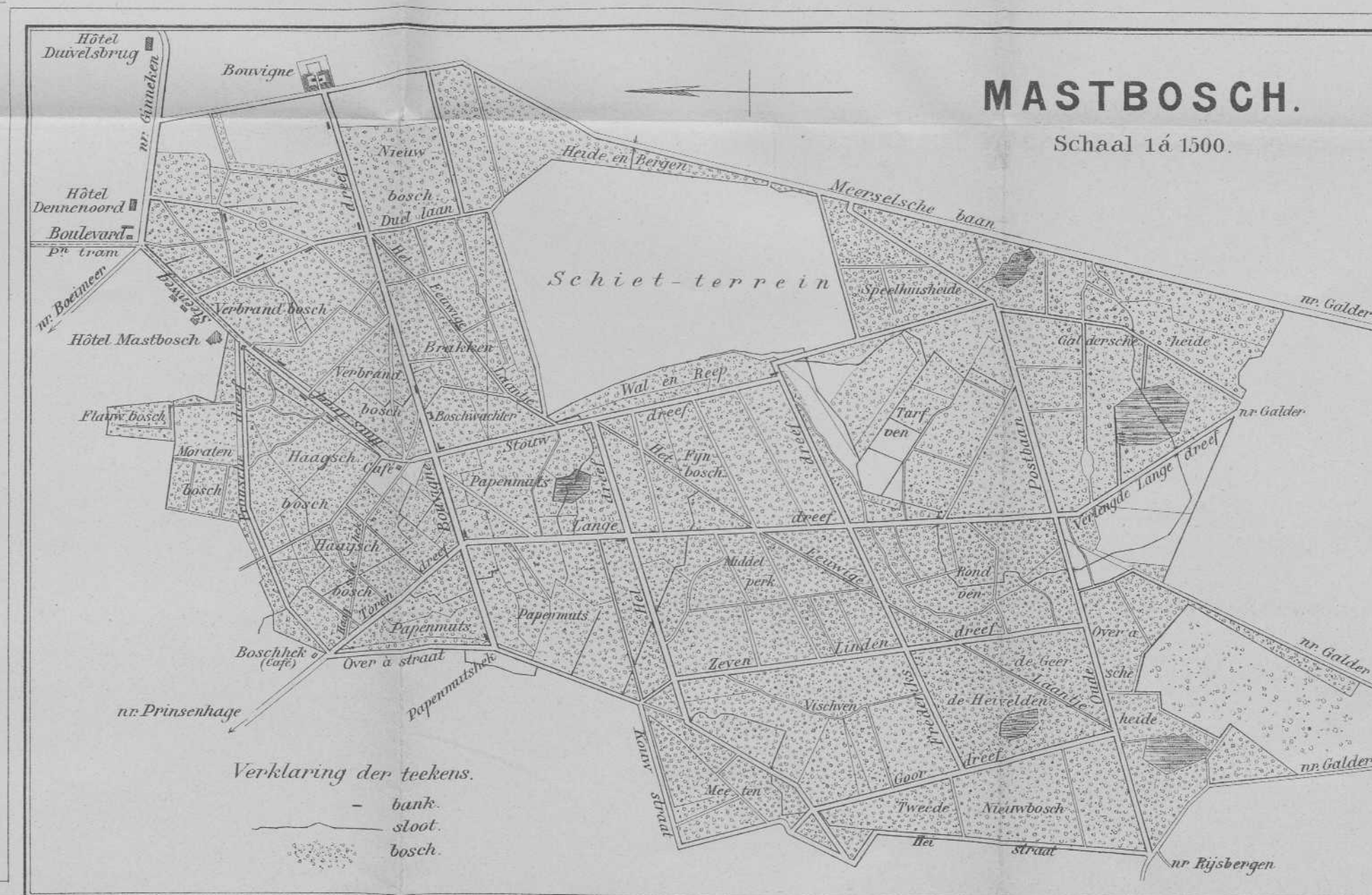
Gesteriliseerde Melk.

Deze wordt afgeleverd in flesschen met luchtdichte geëtiqet-
teerde beugelsluiting en blijft hierin onbepaalden tijd goed, onder
behoud van haar aangename smaak.

Nutricia Melk is Ziektekienvrij.

Ontbijt- en Dessertkaasjes

in pons en kilo's vorm.

Hotel MASTBOSCH,
Ginneken bij Breda.

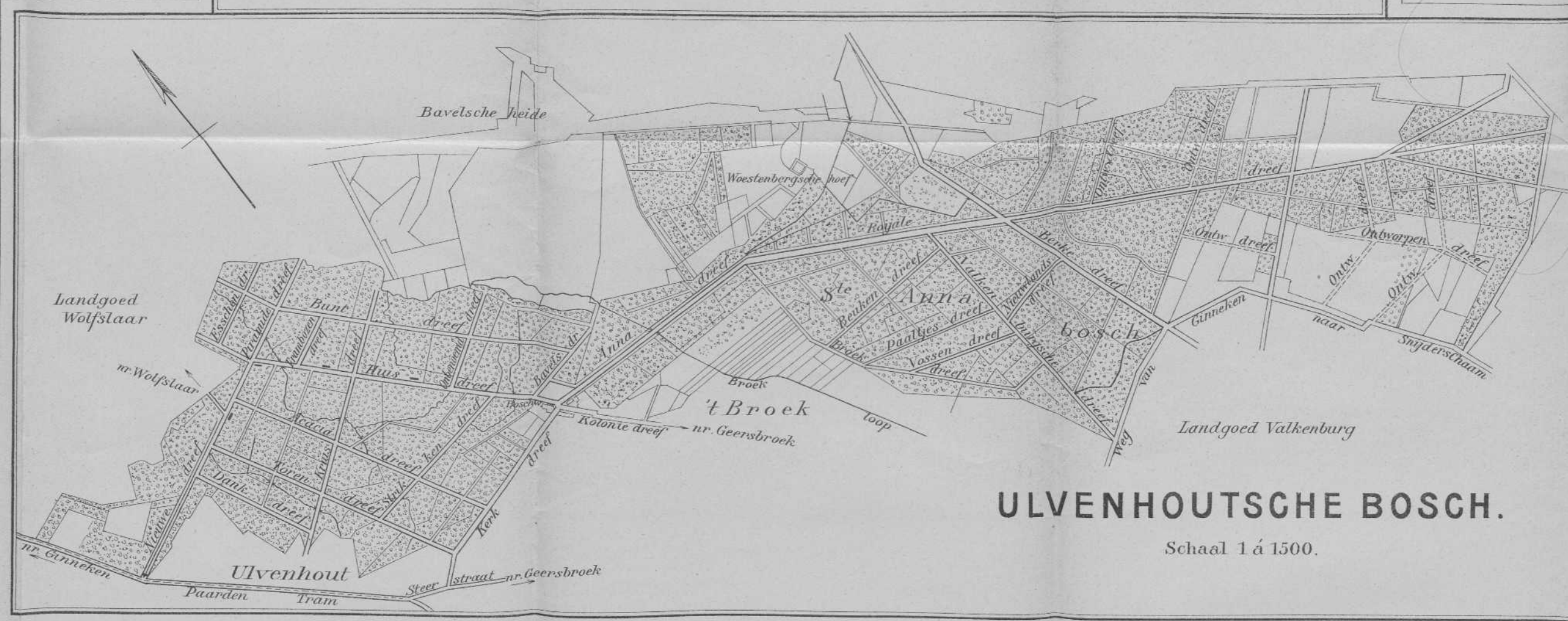

HOTEL PENSION

CAFÉ RESTAURANT.

Eindpunt der tram:
BREDA-MASTBOSCH.

L. DAS.

BROESES BOEKHANDEL,
Breda.
Groote Markt 33.

GROOTSTE SORTERING:
Luxe Postpapier en Cartes de Correspondance,
Prentbriefkaarten en Albums,
tot elken prijs.

AMSTERDAM,
Nieuwendijk 214.

GESCHER & KEMPER,
Breda.
Veemarktstraat 21 en 23^A,
Groote keuze van

TAPIJTEN, GORDIJN- EN MEUBELSTOFFEN,
Behangselpapier, Meubels en Bedden.

Vraagt geïllustreerde prijs-courant.
Verzending van goederen en stalen franco.

ROTTERDAM,
Groote Markt 14 en 15.

ARNHEM,
Rijnstraat 31.

DEN HAAG,
Vlamingstraat 22.

J. C. VAN REIJN,

Steenweg A 377^A.

PRINSENHAGE.

Holl. Sociëteit v. Levensverz. van 1807 van Amsterdam.

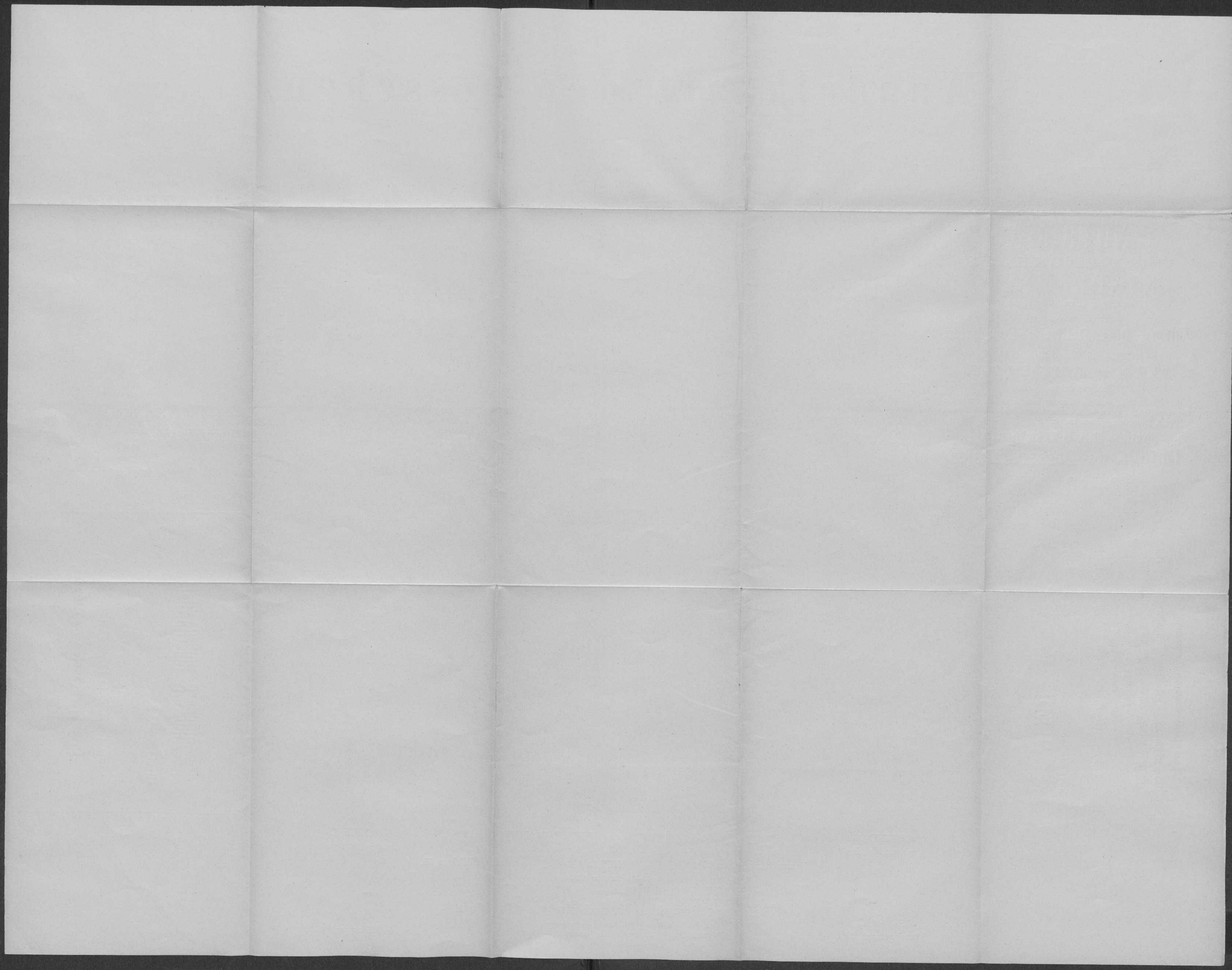
Indraakverz.-M^u. »Hernandad?»

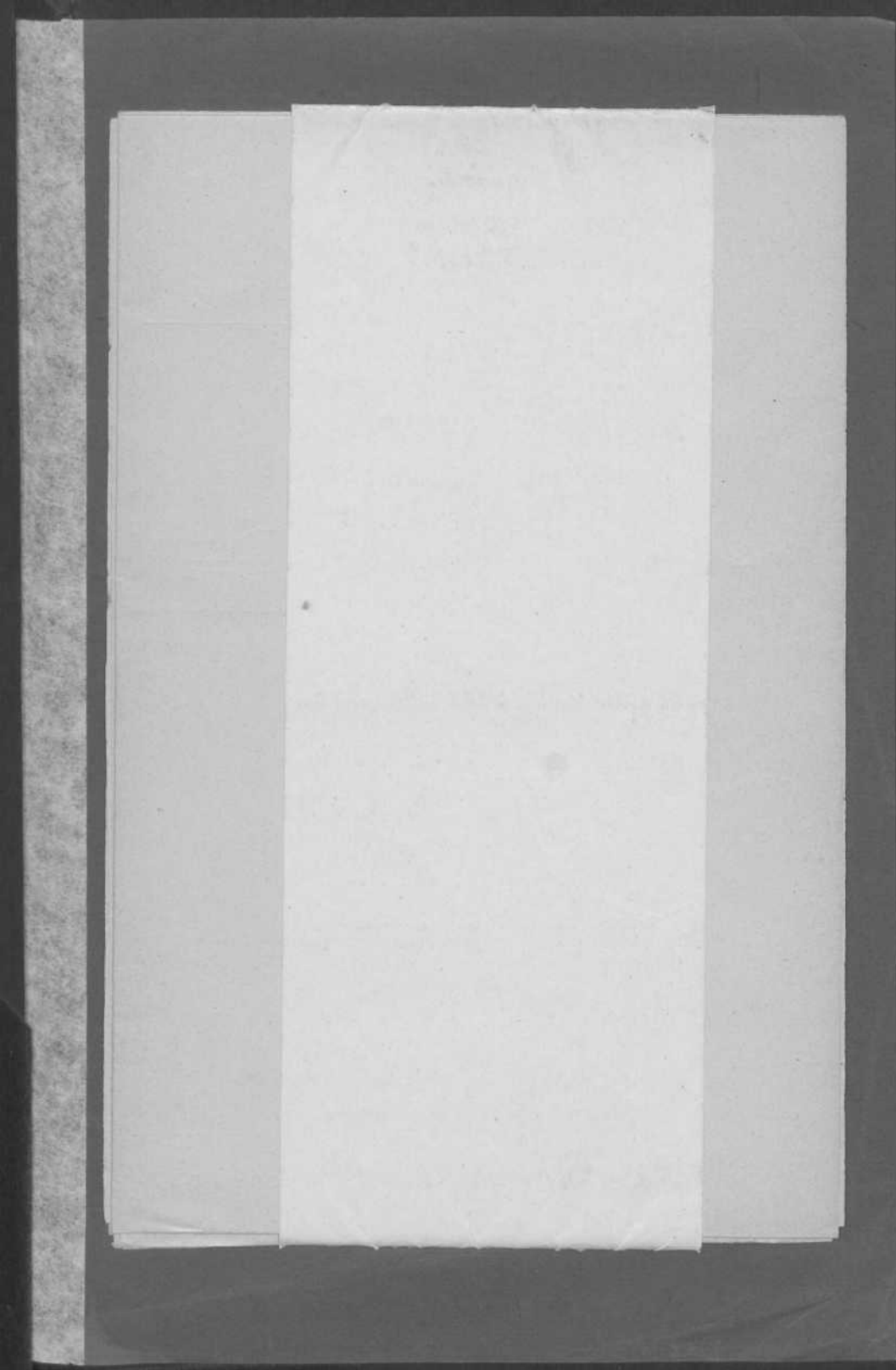
Ongelukkenverz. »Twee Verenigde?»

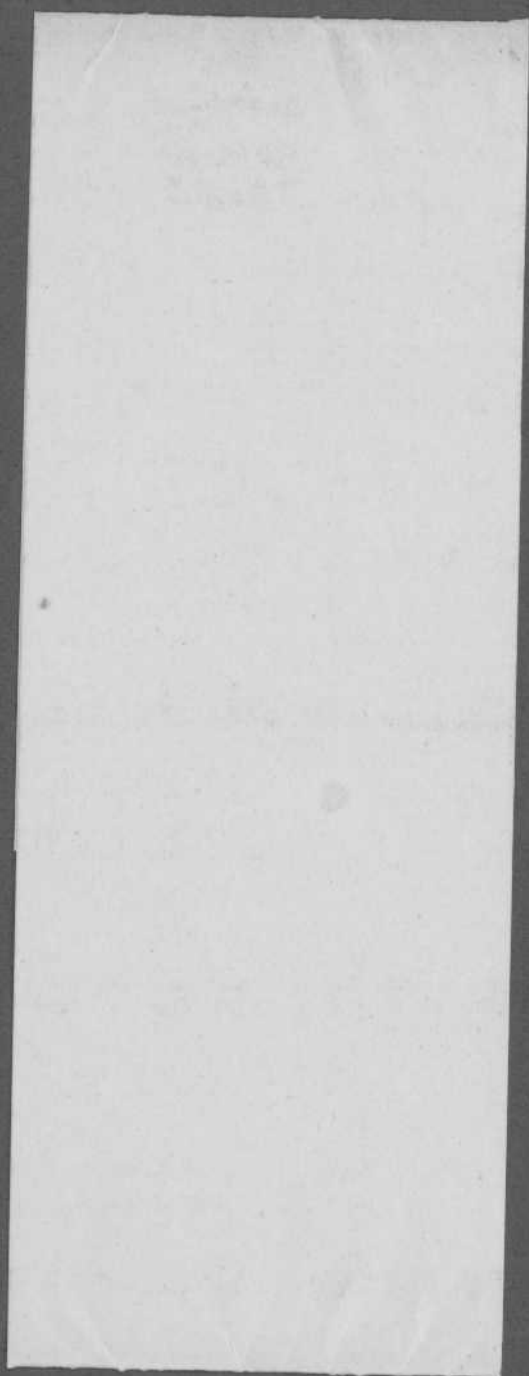
Haagsche Ass. M^u. voor Brand 1805.

Reis-, Waarde-, Wasch-, Transportverz.

Rijwiel, aansprakelijkheidsverzekering, enz.

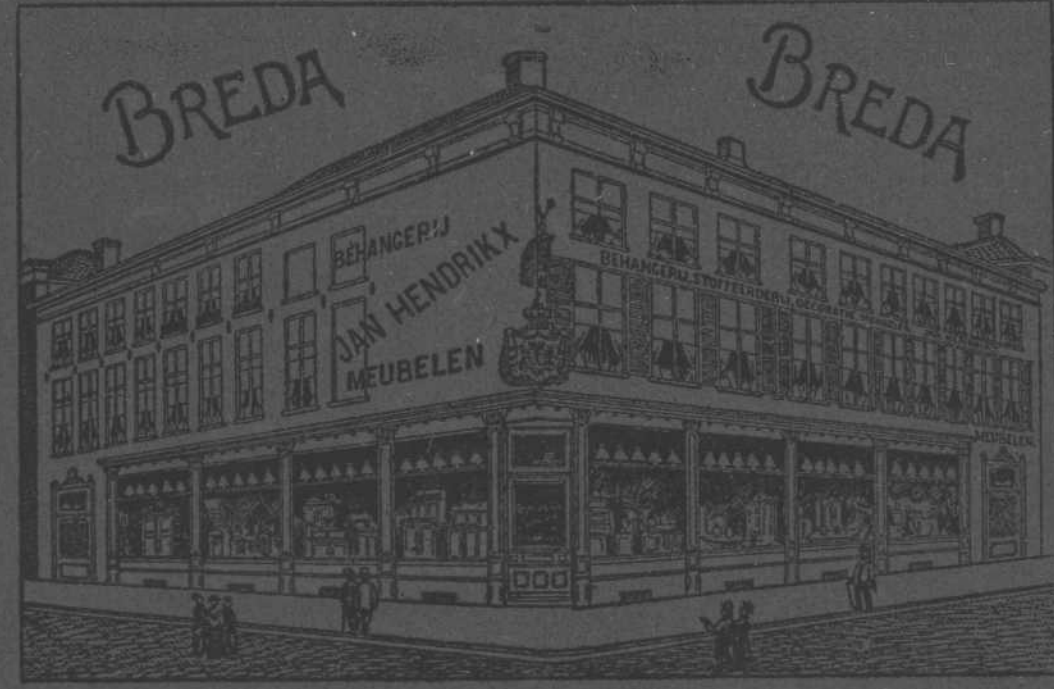

Behangerij, Stoffeerdery, Decoratiën, Complete Ameniteering.

MAGAZIJN VAN:

Tapjten, Gordijnstoffen, Behangelpapieren, enz.

Specialiteit in Pitch-Pine Slaapkamer-Ameniteementen.

JAN HENDRIKKX,

Hoek Catharina- en Boschstraat 1 en 1a.

Intercom. Telfoonn. 201.

HOFLEVERANCIER.

Bekroond met Gouden en Zilveren Medailles, op wedstrijd
uitgeschreven voor vakgenooten te Breda
en AMSTERDAM.

